

no 04
april
2019

**In dit nummer
bi-jdragen van**

**Thea, Wim, Wiet,
Bea, Joop, Liesbeth,
(veurzitter) Jan**

**en gastschriever
Lex Schaars**

d'Eigenspraok
Werkgroep dialect OVGG

kontakblad d'Eigenspraok

nº 04

april 2019

Oudheidkundige Vereniging Gemeente Gendringen

d'Eigenspraok - Werkgroep dialect

Contactpersoon Wim Epskamp

epskampwim@gmail.com

Bi-jeenkoms donderdag 18 april 2019

Aanvang: 13.30 uur

Locatie: 'De Sociëteijt', DRU- Cultuurfabriek 4e etage

Agenda

1. Opening en welkom Lex Schaars en Henk Lieftink van 't WALD
2. Mededelingen ingekommen stukken
3. Verslag bi-jeenkoms dinsdag 21 maart 2019
4. De joren zeuventeg, ow ervaringen
5. Vraogenlies 53 A
6. Rondvraag, sluting

Wi-j zien mekaar, Wim

Drie generaties onder één dak

deur Thea

Toen volges de grondwet van 1848 niet uitdrukkelek was angegeven dat 't kiesrech alleen veur de mansluuj gold, wazzen de vrouwluuj in principe geliek. Maor in 't laeven van alledag was 't niet zo. Um te meugen stemmen, mos i-j een bepaolde som an belasting betalen en 't staatsburgeschap hemmen. De wetgever von 't vanzelfspraekend dat de vrouwluuj niet gingen stemmen umdat ze 'handelsonbekwaom' wazzen. In 1885 proberen Aletta Jacobs zich vekiesboor te stellen en kregen wi-j de strijd um 't vrouwenkiesrech en doormet ook 't begin van de emancipatie van de vrouw.

In die rumoerige tied was mien oma een jonge vrouw die op eenentwintigjorige laeftied trouwde en de zörg kreeg veur een gezin met vief jonges. Toen ze 37 jaar was, kreeg ze nog

een tweeling, meisjes die drie dagen old wazzen toen hun vader an longontstaeking stierf. De strijd um 't kiesrech en de emancipatie ging an eur veurbi-j, maor niet de strijd um 't bestaon. Ik vin eur nog steeds een veurbeeld van afgedwongen emancipatie.

Mien oma met vier van heur vief zoons en de tweeling. Helemaol rechs mien moeder De eerste joren wazzen

heel zwoor veur eur, ok al umdat ze ok nog de zörg veur eur hulpbehoevende olders derbi-j kreeg. Maor gelukkig wazzen de oldste drie jongens al vrog 't huus uut. Eers in de mobilisatietied as soldaot en van dooruut naor de politie in Tilburg en Heerlen. In disse zwoortied wis ze de kop baoven water te hollen deur zelf twee kosgangers te nemmen. De één was meester en den andere was metselaar en werkzaam op de DRU. Hi-j bouwen den grote schossteen, wooj later met onweer de bliksemflitsen zo mooi langs de bliksemafleider naor onder kunnen zien rollen. Met de steun van eur eigen bruurs, woorvan de één 'n hotel in Amsterdam had en de ander 'n transportbedrief in Enschede, wis ze de tied deur te kommen. Ondertussen had ze wel geleerd veur zichzelf op te kommen en had zich töt een hele zelfstandige persoonlekheid ontwikkeld. Ze was zelfbewust en liet zich deur niks en niemand wat gezeggen en emoties liet ze zelden zien.

De tweeling meisjes gräjden op met völ genegenheid van de bruurs die af en toe naor huus kwamen. De ene helft van de tweeling ging as diensmeisje werken bi-j drie onderwiezeressen in Arem, de andere bleef thuus en bekwaamde zich as modiste en naejster. Toen mien opoe vieftig was, hertrouwde ze met een acht jaar jongere weduwnaar den met drie jonge jonges was blieden zitten, ongeveer in dezelfde laeftied as eur dochters. 't Resultaat was dat één van disse zoons achttien jaar later met één van de tweeling trouwde: mien vader en moeder!

Ze trouwden bi-j de olders in. Dat ging allemaol prima. Wazze 't niet dat mien oma sinds jaar en dag gewend was 't hef in handen te hemmen en dat bleef ze doen. Ik bewonder mien moeder nog hoe die zo volgsaam kon blieden. Achteraf vin ik dat ze 's wat dukker veur eurzelf op had motten kommen, ze kwam nöriges. Nooit tied veur zichzelf, was altied druk in de weer in de huusholling van negen personen: vier groten en vief kinderen, woor ze ok alle kleren zelf veur naejde. Veur eur trouwen zong ze heel vedienstelek in een oratoriumkoor en ook in huus zong ze vaak de sterren van de hemel. Heur enige uitje was af en toe op de fiets naor Dörkem naor de mark um ni-je lepkes te halen.

Het voltallige gezin. Ik zit tussen mien opa en opa. Mien moeder is hier 42 jaar.

ze stimuleren ons om 't onderwijs in te gaan, iets wat ze zelf ooit graag had gewild. Dat gebeuren dan ok toen mien oldste zus as eerste naor de kosschool ging.

Op den bewuste school was 't end joren vieftig alderbastend streng. De eerste keer dat ze naor huus mocht nao de vakantie was in november. Zondags wed der naor de stad gewandeld met een non veurop en 'n non an de achterkant. Toen'k begon met de studie mocht ik elk weekend naor huus. In 't verhaal aover mien kweekschooltijd he'k dooraover al veteld. Toen'k an 't werk ging, wed ik benuumd deur 'n schoolbestuur dat ok 't kerkbestuur was, dus met de pastoor as veurzitter. Bi-j mien eerste anstelling kwam ik derachter dat as ik met een 'andersdenkende' zol trouwen ik me-teen ontslagen wed. En 't was of de duvel der met spölde, ik kreeg vekerig met zo iemand. Toen he'k zelf maor ontslag genomen, um trammelant te veurkommen.

Bi-j mien volgende baan spölle dat niet meer zo'n rol. Ik had een vaste baan, maor die wed nao 't zwangersschapvelof in een tijdeleke baan umgezet. Toen bun'k gestop en ging mien helemool an kind en huusholling wi-jen. Maor 't was in 'n tied dat ze aoveral umhoog zatten en ik wed dan ook aldeur gevraagd um in te vallen. Mien moeder die wel in de gaten had da'k de school erg missen, wol wel kommen oppassen. Allenig dat poetsen, kind vezörge en kaoken voldei mien niet. Ok vuul ik mien heerlek um dingen te organiseren en met te praoten in verschillende verenigingen. As ik mien now met mien moeder en mien opoe vegeliek, bun'k bli-j da'k in de tweede helf van de veurige eeuw bun opgegräöjd.

En as der een feesaovend van de fanfare was, näölde mien oma nog asof ze hele dagen van huus was. Mien moeder herinner ik mien alleen maor as heel lief en diensboor, zichzelf wegcijferend en altied raekening hollend met 'n ander. Echter ze wol wel dat wi-j onze kansen benutten en

Bi-j mien 25-jorig onderwijsjubileum

Ik was 'n kleine mietzak, teminste a'k mien bruur en zusters mot geleuven. Altied aoveral op- en anzitten met de vuus en nörges bang veur. Opa Jansen, onze buurman, numen mien vaak 'n verdikkemse kleine draodnaegel. A'k weer is wat uitgevraeten had dan heuren ik 'm al van de wiedte roepen "dat zal den kleinen draodnaegel met die kromme heur wel weer zun."

Wi-j woonden in Oer – Ullef-Noord – met negen pesonen in 't kleine arbeidershuusken tegenaover gruunteboer Jan en Dien Kok – woor now restaurant 'Eten bij André' is. Mo'j wetten dat mien moeder 'n hele bezondere vrouw was as 't ging um 't huus schoon hollen. Wi-j as blagen mossen 's marges um zes uur 't bed al uut en as onze vader um zeuven uur naor de Hut ging dan hadden wi-j de pannekoek al op en liepen wi-j al buten te spöllen.

Um acht uur kwammen de kantoordeerntjes van de DRU al langsfietsen en dan was 't steevas mien bedoeling um die meiden te plaogen. Den bewuste margen was 't flink an't raegenen dus ik had gin zin um naor buten te gaon. Ik pakken 't onderzetstöksken van 't schoefraam van de zondagse kamer an de veurkant van 't huus, met de bedoeling 't raam hoog te schoeven en de deerns nao te schreeuwen en te zwaaien. Ik was pas vier joor en kon d'r nog niet goed bi-j. Met a'k 't stöksken d'r onder wil zetten, knalt 't raam weer naor onderen precies op mien linker wiesvinger. Ik dukelen van de stoel wao'k opgeklommen was en ik schreeuwen 't uut. Mien moeder kwam uut de kökken en door stong ik te bloeien as 'n jong poetjen met zo te zien 't töpken van de vinger deraf.

't Was zo ongeveer 'n joor later toen'k met mien moeder naor de aoverkant van de straot ging um bi-j gruunteboer Kok boodschappen te doen. Ze duut de boodschappen in de tas en onder 't praoten van mien moeder met vrouw Kok gif ze mien den tas in de rechterhand um te dragen. Ze blieven maor staon praoten en ik stao te wachten met mien linkerhand in de sponning van 't deurgat. Mét kump Jan Kok van achter uut zien huus de winkel in en de deur knalt deur de wind met 'n rotgang dich en mien vingers, wooronder mien köttere wiesvinger zatten d'r tussen. Ik schreeuwen 't uut en liet de tas uut de knäök vallen, woordeur d'r twee pöt met dopetten kapot op de grond vielen. Mien moeder riep "wat bu'j toch 'n däözel, das now al de tweede keer da'j de vuus örges tussen krieg."

't Was 1955 toen'k in de derde klas zat bi-j meester Joep Steentjes uut Etten. Wi-j wazzen dat joor verhuus naor Ullef. Ik kreg in de klas de bi-jnaam Basje umda'k graag dee'j veurlaezen en 't schienbaor wel adeg kon. Ik las 't liefste veur uut de boeken van de schriever Carel Beke. Hi-j was leraar an de Ulo in Arem en vulen precies an wat jöngskes zoas ik mooi en spannend vonnen. 't Waren prachtige spannende boeken van Pim Pandoer. Zien schrieverscarrière begon in 1953 met het boek 'Pim Pandoer en de schrik van de Imbosch'. De held en hoofdfiguur in de boeken was Bas Baanders, vandoor da'k

den bi-jnaam kreeg. Bi-j mien in de klas zat ok Frans van de smid, 'n vol groter, brejer jong as ik. Frans was 'n beste keerl, mao wel 'n betjen onmundeg. Op 'n mooie margin gingen wi-j met de klas schoolzwemmen bi-j Janus Hendriksen in 't gemeenteleke zwembad net veur 't SDOUC-veld. Met meester Joep veurop liepen wi-j via de brug en 't paedjen langs 't Anker naor 't zwembad.

Onderweg wier der onder de zwemmers gewed wie 't langste onder water kon blieden as wi-j in 't zwembad kwammen. Janus liep met zo'n lange stok met 'n touw en door weer 'n leren riem an langs 't zwembad. Naodat wi-j ons hadden umgetrokken, mieken wi-j 'n sprintjen naor 't zwembad um as eerste bi-j 'n trepken te können zun. Ik was bi-j 'n trepken en Theo en Jantjen ook. Frans van de smid kwam as letste angetjöks en wi-j drieën wazzen al onder water an't duiken. Tewiel ik al 'n adegen hôt onder an't trepken hing, heuren ik de blagen baoven op de kant zeggen: "Basjen verzup dalek at e niet vlot naor baoven kump." De oren toeten mien en mien kop basten zowat uut mekaar en ik kon haos niet meer. 't Wier tied da'k naor baoven ging. Met da'k baoven kom en naor luch wil happen, verschient d'r 'n grote plark op mien kop en den trääjt mien net zo had weer naor onderen. Ik had 't niet meer en klom langs 't trepken gelieks weer naor baoven. Met a'k weer baoven kwam, zag ik den plark weer kommen en wéér za'k onder water onder an't trepken. 't Begon mien wazeg te wodden veur de ogen en ik vulen hoe 't water in mien longen kwam.

Inens vulen ik da'k vasgepak wier deur twee sterke handen en ik lag in twee tellen op de kant. D'r kwam 'n grote breje figuur aover mien hen hangen en ik proestten Frans lieks 'n grote straol water in de ogen. Al proestend kon'k weer gaon staon en onderwiel kwam meester Joep angesprint en vroeg wat d'r gebeurd was. Ik kon niks zeggen en de anderen zeien ok niks. Frans zei dat ik had gewonnen met onder water blieven, maor da'k 't te lang had gedaon en dat hi-j mien uut 't water had getrokken. Op de trugweg naor school kwam Frans naos mien lopen en fluusteren mien in't oor da'k niet mos denken da'k aoveral 't beste in was, pe slot van raekening had hi-j mien gered. D'r wier niet meer aover gepraot en dén middag moch ik weer veurlaezen umda'k gewonnen had met wie 't langste onder water kon blieven.

Joren later hadden Frans van de smid en zien vröwken Dinie 'n goedlopende iezerwaren-zaak en ik kwam d'r duk as klant a'k materiaal of gereedschap neudeg had veur mien bedrijf. Toen ik gemudelijk 'n kumken koffie gedronken had met Frans en Dinie laaien ik mien de auto met schroeven en 'n betjen ander materiaal. Frans zwaaien mien achter 't dubbele glas van de winkel deur nao. Met a'k trug wil zwaaien leg ik de letste doos met spiekes op de achterbank en gooi met denzélfdén zwaaihand de deur dich. Ik schreeuwen 't uut want mien vingers wooronder mien linker wiesvinger zatten tussen de deur. Ik riep da'k mien vingers tussen de deur had en Frans maor aju zwaaien. 't Duren minstes twee volle minuten veurdat Dinie, die ok an't zwaaien was in de gaten had wat d'r an 't hendjen was. Frans kwam naor buten met 'n schroevendraejer en mien vinges kwammen vri-j. Dinie kwam met de EHBO doos angerend en 't enegste wat Frans zei was: "Wat bun i-j 'n däözel."

Plat gezeg

deur Wiet

Op de melodie van 'Het Dorp'

Thuus heb ik nog wat woordebuuk
Ok woor ik dialek in zuuk
Gezegdes, weurd en zowat heer
De spraok zoas wi-j die herkent
En woor wi-j zo an bunt gewend
Die'j niet zo duk heurt as weleer
Dit dörpken, ik wet nog hoe 't was
Plat praoten moch nie in de klas
De juf die wol 't ga nie hemmen
Ik denk dat ze 't goed bekek
A'j later van de school vetrek
Zol heeltied plat ow toekoms remmen

refrein:

*En deur de spraok zoas van vrogger
Könt wi-j de olde weurd vestaon
Ik was nog blaag en wis nie baeter
Dan dat dat nooit veurbi-j zol gaon*

Wat praotten ze toch plat nog toen
Dat heur i-j ze now wat minder doen
Ok kommen mensen vaak van buten
Ze könt ons soms ok nie vestaon
En bunt ze duk met ons begaon
En meent: wi-j könt ons niet zo uten

Moor heur hoe riek 't plat wel is
A'j 't andes ziet dan he'j 't mis
Met een enkel woord kö'j völ meer zeggen
Soms zeg wi-j 'jao' en bedoelt dan 'nee'
En iedereen is dan tevree
Dat kö'j van 't Nederlands nie zeggen

refrein

De jeug die twittert, gamet en chat
Dan kömp dialek nie meer an zet
Door mo'w 't now nie meer van hemmen
Maor toch bunt'er ok nog wel luj zat
Die bewaart nog steeds ons olde plat
Zal de jeug 't later aovernemmen?
Ik heb hun olders nog gekend
Die praotten plat nog as een cent
't Is meer nog dan herinneringen
En doorum zeg wi-j now vedan:
Wi-j gaot d'r met ons allen an
Wi-j laot ons plat nie meer verdringen !

refrein

A'j eiges met de muziek met wil zingen, mo'j [hier klikken!](#)

A'j Wim met de muziek wil heuren zingen, [klik i-j hier!](#)

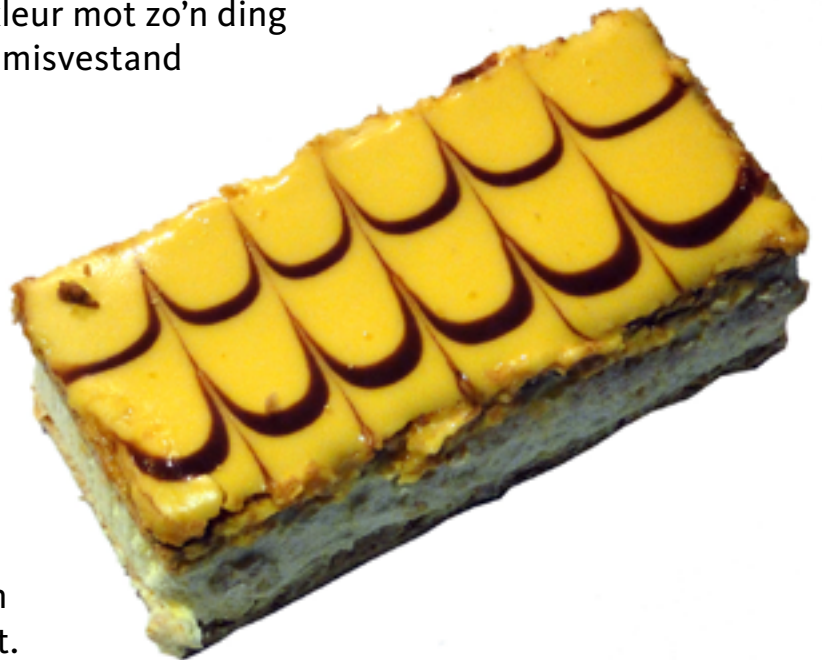
Klein ongemak op koningsdag

veurzitter Jan

Zo vlak veur Paosen is 't al begonnen: oaveral wo'j bi-j wieze van spraeken doodgegooid met lekker aetgrei in 'n kleur woor i-j ow de ogen bi-j dichkniep. Wat duch ow van 'n lekkere tompoes – want door he'k 't now aover – maor dan in 'n kleur woorin den ga nooit bedoeld is? Met Paosen hatstikke gael um ow op 't idee van eier te brengen. Slut nör ges op, maor rond koningsdag doet ze der nog 'n schepken bi-j baovenop! Kats oranje en al he'j der nog zo'n zin in, dan smik e toch een stuk minder! Ze willen dan da'j ow ow eiges vas aet in kleurnummers E 100 en E 120. Jao, lekker zeg!

Wi-j bun in ons landje gewend um onze nationale snoeperi-j op te aeten in een kleur woor Vladimir Poetin de grootste haekel an het en dat doe'j normaal met völ plezier. Of i-j 't now heb aover 'n tompoes of tompouce mik nie uut, 't liefs aeten wi-j ons door allemaal hatstikke vas in. En wat veur kleur mot zo'n ding hemmen? Rose! Juust! En laot door gin misvestand aover bestaon.

Um der vas 'n betjen an te wennen, begin ik met 't paosnummer: gael met streepkes. Da's toch de mins gebeurleke variant en door zol ik eiges niet met 'n grote boch umheer lopen. Mooi is 't niet, ga niet, maor da'k door now ech bli-j van wod? Der is ok nog iemand op 't idee gekomen um der met 'n stöksken met wat sukkela daran wat lijntjes aoverhen te trekken. Hoef van mien allemaal niet.

Maor 't slimste blif die vieze oranje klaaieri-j bi-j voetbalfeesten of met koningsdag. Hiernaos zie'j wel 't allerergste wat ow kan aoverkommen. Door steet 't produk van onze nationale trots niet alleen in een kats foute kleur, maor um nog 'n pötje origineel te willen zun, menen de chef van de bakkeri-j der ok nog wat viezigheid baovenop te motten klaaien woorveur in minder democratisch landen minstes honderd stokslagen of joren-lange opsluting in 'n donkere kerker 't gevolg zol zun.

Eiges bun ik meer van de zachte anpak en hol ik niet van houweri-j, maor now i-j der eiges aover begin, zol ik 'n flink posjen op de latten veur den knooibakker wel kunnen begriepen. Eiges bun'k meer veur onder toezich stellen, begriep mien goed: gin agressie. Door kom i-j nooit nör ges met. Maor snappen doe'k het wel. De grootste knooieri-j vin ik nog wel die kleine witte stukskes die motten lieken op 'n koningskroon. En dan die losjes uut de voes rondgeströjde blauwe (!) stukskes hagelslag...! Dat den bakker 'n moeder het die van van zo'n jong het kunnen hollen...

Um al die elend nog een betjen goed te maken, laot ik now zien hoe’j een tompoes beschaaf naor binnen mot werken, want da’s gin kleinegheid. Sommegen pakken zo’n ding gewoon in de voes en drukken ’m zo tussen de kiezen, maor veur zuk volk he’k mien persoonleke uitvinding – want dat is het – niet bedach. Wa’j now te zien krieg, is alleneg bedoeld veur beschaafde Achterhoekers. En... nog net op tied veur koningsdag.

Umdat ik mien gebruiksanwizing heb gemaak met foto’s, interactief za’k maor zeggen, mo’j hengaon en effen op ’t onsmakeleke plaatje hieronder klikken.

Beste redactie,

In 't maart-nummer van d'Eigenspraok wödt gevraag naor iemand den de rubriek 'Lieve Lita' wil vezörge. Now heb ik al problemen van mien eiges zat, dus is dat helemaal niks veur mien. Maor mien zuster het medisch deurgeleerd en umdat zi-j al heel duk problemen veur mien het opgelos, liek mien dat ech wat veur eur. Now heit mien zuster toevalleg niet Lita, maor Bertha en zi-j nuunt zich eiges ok wel Bertien en ik vraag mien af of den rubriek dan ok 'Brieven an Bertha' of 'Brieven an Bertien' mag heiten. Zi-j kan goed plat praoten en ok wel plat laezen, maor niet plat schrijven. As jullie dat wat liek, kan'k 't eur wel vraogen. Mot zi-j dan ok lid van de werkgroep wodden of hoef dat niet? Zi-j is namelek nog niet gepensioneerd. Jullie zullen der gin spiet van kriegen, want Bertha het mien eengaal goeie raad gegeven. Bertha/Bertien zit in de geesteleke gezondheidszörg.

Zet mien naam der maor niet bi-j, want dan krieg ik alleen maor genäöl.

(naam bi-j de redactie bekend)

Intussen het de redactie kontak met Bertha opgenomen en Wim en ik hemmen kunnen constateren dat Bertha 'n 'wies wief' is. Zi-j was zelfs zo enthousiast dat ze is waezen luusteren naor de veurlaesmiddag bi-j de bibliotheek in Zillebold op 5 april en later is ze ok nog bi-j Wim en Els langs gewes um kennis te maken. Wi-j zien 't helemaal zitten met Bertha. Umdat ik mien geheurapparaat niet in had, veston ik dat ze Bea heitten en alledrie vonnen wi-j dat eigelek ok wel 'n mooie naam. 'Brief an Bea' meugen wi-j de rubriek van eur numen en toen wi-j in 'n klein groepken al vas wollen wetten wat ze der van vonnen, kwammen de eerste problemen geliek al op taofel. Um te veurkommen dat iemand met scheve ogen wödt angekekken, hemmen wi-j gewoon eiges andere namen veur de vraogenstellers(stelsters) vezonnen. I-j mag ow probleem in 't vevolg eventueel anoniem gewoon rechstreeks naor Bea sturen. Door is 'n knöppen veur rechts-onderan op blz. 15. Wi-j vetalen dan heur antwoord in 't plat, ok umdat wi-j daran twiefelen of de alle leden wel Hoog-Hollands vestaon.

Beste Bea,

Onze secretaris overtugen mien dervan da'j 'n hoop wet, dus wol ik maor meteen met de deur in huus vallen. Wi-j gaot in de meivakantie met 'n bus naor Sicilië en now he'k geheurd dat wi-j door elke dag alleen maor Italiaans aeten kriegten. Eiges kan'k door wel tegen maor mien baetere helf, za'k maor zeggen, wil eengaal eerpels met vleis en sju. Ik bun bang dat den nao de reis van zowat drie waeken zo mager as 'n brand weer trug in huus kump. Wat kö'j mien anraojen?

Anoniempo

Beste Anoniempo,

Umdat ik jorenlang as begeleidster met gewes bun met boottochten van 't Rooie Kruus, he'k ow probleem gelukkeg dukker bi-j de hand gehad. De mensen bun dan van huus, maor ze willen wel 't eigeste warme aeten hemmen as bi-j hun thuis altied op taofel kump. Zoas i-j al heb angegeben, geet de reis met de bus en dus hoef i-j ow de eerste en de laatste twee dagen van de vakantie ga gin zörge te maken of jullie beien wel genog binnen kriegten. Dan bu'j namelek in Duitsland en Zwitserland of Oosteriek en door gif 't goeie schnitzels met gebakken/gekaakte eerpels of patat. Uut ow brief maak ik op da'j zelf ok niet ech liefhebber bun van buitenlandse kos, want i-j zeg: 'ik kan der wel tegen.' Tegeswoordeg gif 't ok in Italië zowat aoveral patat en ze gebruiken door zelfs 't eigeste woord veur. As jullie veur 't aeten of vlak doornao der stiekem tussenuut kniepen en gewoon naor *patate frite* vraogen, he'j kans dat ze wel begriepen

woor i-j 't aover heb. '*Pagare*' betekent betalen en '*quanta costa?*' is ok niet zo moeilik. Dat betekent 'hoevöl kos 't?' Gelukkeg kö'j aoveral in Italië met euro's betalen en a'j ze vraog um 't bedrag op te schrijven (*scrivere*) hoef i-j niet te vestaon wat ze zeggen as ze de pries numen. Krokitten kennen ze zowat nörges in 't buitenland, maor a'j toch wat meer binnen wil kriegten as patat, kö'j vraogen naor *seppia* of naor *conchiglie fritte*. Wat dat is, is 'n verrassing, maor a'j 't lekker vin wrief i-j gewoon met de hand aover de boek. '*Buon sapore*' kö'j doorbi-j zeggen en dat betekent zovöl as 'het smik goed'. '*Stupido come la parte posteriore di un maiale*.' klinkt ok wel adeg Italiaans en dat betekent: zo dom as 't achterend van 'n varken. Dat mo'j door niet zeggen, alleen maor denken. Want a'j op vakantie gaot naor 't land met 't lekkerste aeten van de hele wereld en i-j wil Hollandse kos, dan he'j ow eiges door allejekes goed met umschreven.

♥ **Ow Bea**

Beste Bea,

Mien kleindochters dragen graag boksen waarvan de boksepiepen kats kapot zun bi-j de knieën, met wiejers ok nog vesletten stukken woor de honden gin brood van lussen. Ik vin dat ga gin gezich umdat de blagen der toch 'n betjen fatsoenlek bi-j motten lopen. 't Lieken wel kinder van de lompekeerl, maor intussen bun 't wel mien kleindochters. Ik heb der wel 's wat van gezeg tegen mien eigen dochter en ok tegen de kleinkinder zelf, maor die vinnen da'k der maor olderwetse ideeën op nao hol. Motten die olders der now niet veur zörge dat de deerns der 'n betjen vezörg bi-jlopen? Ik bun van net nao de oorlog en as wi-j vrogger in zukke kleren met gaet rond mossen lopen, schamen ik mien kapot, maor bi-j ons thuus was 't gin vetpot. Pas as onze boksen töt op de draod vesletten wazzen, naodat ze ok nog 's deur mien oudere bruurs afgedragen wazzen, kreg ik wat ni-js. Maor zoas ik al zei, kwam 't meeste van mien oudere bruurs. Dus zo ni-j was dat niet. Veur ons pensioen hemmen wi-j beien ok altied had motten werken, dus kopen wi-j niet zo heel vaak wat ni-js, maor mien vrouw en ik lopen der wel altied heel schoon en netjes bi-j.

C. Lagerveld

Beste C. Lagerveld,

Eiges loop ik ok al 'n klein endjen in de zesteg en naor mien idee lopen de jonges en meiden der tegeswoordeg ok idioot bi-j. Zoas i-j 't al numen: as blagen van de lompekeerl. Toch zol ik mien door as grootolder niet te völ met bemäöjen. De kinder van tegeswoordeg willen toch metdoen met de rest van de blagen op school en die lopen der ok zowat allemaol zo bi-j. Ik zol der gin ruzie aover maken, want ik denk dat ze niet naor opa of oma luusteren as 't der aover geet wat ze motten antrekken.

Ik wet niet of da'j nog olde vesletten kleren bi-j ow in de kas heb hangen, maor a'j toevalleg an heel old vesletten grei kun kommen, zol i-j dat 's an kunnen trekken a'j naor de vejeurdag van die kleindochters gaot. As ze der van schrikken, hemmen ze messchien deur waoraover i-j 't heb a'j klaag aover hun vesletten boksen. I-j heb ok kans dat ze 't hatstikke mooi vinnen da'j ok met hun mode metdoet. In beie gevallen he'j wat gewonnen: of ze snappen ow klach of ze vinnen ow 'n hatstikke toffe opa.

♥ **Ow Bea**

Beste Bea

As ik met mien vrouw op vakantie bun en wi-j lopen aover straot, dan knip ze mien wel 's in de billen woor andere mensen bi-j zun. Of ze aait mien aover de kont. Ze döt 't der gewoon um, want as der niemand in de buurt is of as wi-j thuus zun, zol ze dat nooit doen. I-j snap wel dat ik mien dan schaam as bas en now he'k ok nog de nare eigenschap da'k dan 'n rooie kop krieg. Hoe duk ak tegen mien vrouw gezeg heb dat ze dat niet mot doen woor anderen bi-j zun, kan'k ow ga niet vetellen, maor meer as honderd keer zeker. Zelf zol ik nooit op 't idee kommen um zoiets bi-j mien vrouw te doen. Zoiets heurt toch niet!

K. Nieperd

Beste K. Nieperd,

I-j draag door wel 'n heel ampat probleem an. Eers dach ik da'j mien veur de gek hie-len en dat i-j as vrouw aover ow man zat te klagen. Umdat wi-j alle angedragen problemen hier serieus behandelen, wil ik ow gewoon raad geven zoas dat bi-j 'n rubriek as disse heurt.

Wat ow vrouw bi-j ow döt en wat jammer-genog meestal mannen bi-j vrouwen doen, heurt niet. Van 't umgekeerde – wat mannen dus bi-j vrouwen doen – hemmen ze zelfs joren geleien 'n liedje, op de wies van

een polka, gemaakt: 'Ik zal ow met de piele tegen de boks an slaon(klik)' Da's now 'n typisch veurbeeld van seksistisch gedrag dat absoluut niet kan. Nooit niet! Dit liedje het 'n hatstikke hoog #MeToo-gehalte en door bunt wi-j vrouwen niet van gediend! Zeg tegen ow vrouw dat ze 't laoten mot, umdat i-j niet heur peerd of kameel bun den ze 'n goedkeurend klepken veur de kont kan geven of kan kniepen as ze door zin in het. Ik zol ow absoluut niet anraojen um 't eigeste bi-j heur te doen. Door mo'j gewoon baoven staon.

♥ Ow Bea

Bertha gaf an dat ze de vraogen met völ aandacht beantwoord het en dat ze hoopt dat de schrievers met heur antwoorden veuruut kunnen. As een van de laezers van dit blad örges met zit en dit (anoniem) an Bea wil schrijven, hoef e hiernaos maor op 't plaatje te klikken of, as dat niet werk, te mailen naor **Bea@janmac.nl** (*Niet um geld vraogen!*) Wi-j kriegen dan van Bea de vraag en 't antwoord en zetten beide in 't volgende nummer van d'Eigenspraak.

Arme ezel

deur Joop, Ettens dialek.

As wi-j 's eerlek achterumme kieken
Hemmen wi-j heel völle nog nooit gedaon
Dat wet ik zeker, want steet in de statistieken
Da's niet erg, erger is 'n laepel laevertraon

Ik heb nog nooit op de Noordpool gestaon
En de jackpot he'k ok nog nooit gewonnen
Nog nooit met de bus naor Shanghai gegaon
An 'n Kölse reis bun'k sowieso nooit begonnen

Nog nooit he'k in Ajax één gespold
En 'n villa an de Côte d'Azur bezaeten
Nooit een stoot gehad van duzend volt
Of in Villa Ruimzicht lekker wild gegaeten

Ik heb nog nooit de Paus bezoch
En ok nog nooit met Trump gepraot
Van ze laeven nog gin Cadillac gekoch
En nooit een rol gehad in Sesamstraot

Ik heb nog nooit an motorcross gedaon
En dus nog nooit een been gebraoken
Nog nooit he'k op de volle maon gestaon
Of in 'n driesterrenrestaurant waezen kaoken

Nog nooit van mien laeven viool gespold
Of solo gezongen in't Ettens Mannenkoor
Een vliegtuug gebouwd van puur eikenholt
Of een tunnel gegraven met 'n tandartsboor

Ik heb nog nooit een zondagspraek gehollen
Of überhaupt maor op een kansel gestaon
Nooit iemand citroenen vekoch veur knollen
Of met de Ettense kermis vreemd gegaon

As ik al die dingen zo 's bi-j meka tel
Dan he'k meer dingen niet gedaon dan wel
En ik wet, 't is al 'n laeven lang geleien
Toch, ooit he'k op ome Bart zien ezeltjen gereien

Kermis in Ulf 1965

deur Liesbeth

Het begon mooi bräöjerig te wodden, ech zo'n weer woo'j met de klump aan kunnen vulen dat d'r wat in de luch zat. Zowel in 't darp as bi-j de boeren butenaf, aoveral wed de rogge gemaeld en 't häöj binnengehaald. Ook de eerpels mosten deruut. Alle hens aan dek dus en zweiten geblaozen.

De olde eerpels wedden vewerk töt kolde schotel van soepvleis en zuur zoas alleen moeders dat kunnen, veural mien moeder. Een waek lang wedden der boodschappen in huus gehaald en wed der met flessen gesjouwd woorin van alles onder de kurk zat. Kratten bier gingen onder de bedden of in een hoek van de schuur. De mouwen wedden nog hoger opgestreup as op de Pol en in Oer de attractiewagens binnen kwammen ri-jen en de tenten opgebouwd wedden. Met de tong uut de mond wed 's aoves thuus alvas een veurproefje genomen hoe 't bier ook al weer smiek. De fabrieken hadden veertien dagen vri-jaf samen met de schoolvakantie.

Dit jaar was 't biezunder heit. Samen met 'n paar vriendinnen bekek ik mien de drukte, mao wi-j hadden wel wat anders an onze kop. Wat mossen wi-j in godsnaam toch antrekken? Ik was vieftien en kon al dansen en verheugen mien enorm op dat gezwier deur de tent. Door kwam bi-j dat der ook jonges in de tent wazzen. Dan mossen i-j toch minstes 'n betjen bevallig gekleed zun um ow op ow veurdeligs te können presenteren. In gedachten zag ik mien al in een wieje rok met een mooi bluusken en op hoge hakken en uuteraard een strakke riem um mien slanke middeltje. Helaas, de gangbore mode op dat moment gooien vies roet in 't aeten. Iedereen liep toen in hotpants: een kötte boks met een hesje of zoiets. Veur 't eers gin rok töt an de kni-jen, gin pantykousen – die toen net héél in wazzen – um al ow vieftienjorige charmes te bedekken. Nee heur, laot alles maor zien: blote benen. Ik schamen mien kapot. Baovendien, disse ni-erwetse mode was ok nog 's niet in ons veurdeel. Echter, wi-j hadden gin keus. Der was niks anders en metdoen in die olderwetse mode van veurige joren was nog völ erger, ok al zol 't volgend jaar alweer uut de mode zun. Weg mien mooie zwierige rok, mien slanke taille met riem, mien panty's en niet te vegaeten de schoentjes met hoge hakjes. Pas veurig jaar nog was ik doormet een toonbeeld op de dansvloer, nee dit was een drama!

De kermis had mien niks meer te biejen. Deur de bräöjerige warmte had mien weerstand – zoas altied – 't toch al zwoor te veduren. Dat had ok nog 's tot gevolg da'k 'n pracht van een koortslip kreg. Op 't hoogtepunt van de kermis, de maandag met 't vogelschieten, was dat onderdeel van mien gezich op zien 'moois'. Ik had helemaol niks meer met de kermis, mao thuisblieven was ok gin optie. Ik had de keus uut twee kwaojen.

Ver in de hoek van de tent achter een glas cassis was nog de enige veilige plek en kon ik naor de jonges kieken. De kermis liep ok wel zonder mien dat jaar. Ik zol mien het jaar derop zelf wel kermiskleren maken, maor met een kötte boks naor de kermis ech niet, en nooit niet.

Hel en hemel

veurzitter Jan

In de middeleeuwen wissen kunstenaars akeleg precies hoe de hemel of de hel der uutzag. Veural van de hel konnten ze zo aovertuugd schilderi-jen en beelden maken da'j van eiges op 't goeie pad bleven. Maor goed dat wi-j toen niet laefden, want tegeswoordeg zut de hel der gelukkeg völ adeger uut. Jao, die luj van de middeleeuwen en nog wat later, in de renaissance, waren adeg de pisang. Op 't plaatje uut de Duomo van Florence zie'j van die falderabbesen die sommegen gewoon met 'n soort häöjvörk zitten te prikken. Zonder vedoving! En Paracetamol gaf 't toen ok nog niet. Links zie'j nog zo'n zwans den iemand knoerthad op de kop wil houwen. En den arme keerl kik al zo moeilek. Now mo'k der wel bi-j zeggen dat ze 't der toen ok wel 'n betjen naor mieken: die luj die in de hel zatten, liepen allemaol in de blote Pontius Pilatus! Now doen ze dat bi-j ons ok wel as ze naor de sauna gaot, maor dan he'j wel 'n handdoek um of hol i-j teminste nog ow hand veur de za'k maor zeggen. Dat doet die luj hierbaoven niet. I-j kiek ze zo kats veur de fiene vleeswaren en dan he'j 't der ok wel naor gemaak. Gin wonder dat ze af en toe goed opgepörk wieren. Kiek, die luj die in de hemel zatten, hadden teminste nog 'n betjen fatsoenleke kleren an.

Die zwanzen die der adegheid in hadden um die bloteriken met de häöjvörk te prikken, hadden, a'j goed kiek, ok 'n varkesstat. En heurtjes hemmen ze ok. Alleen die engeltjes, *putti* numen ze die ok wel in Italië – en dat is wat anders dan poetjes – i-j ziet ze eengaal muziek maken en dan viel dat blote niet zo op, maor eigelek kloppen dat ok niet.

Eiges vin ik dat die luj, die baoven in de nok op 't tweede plaatje, mooi weer zitten te spöllen ok niet deugen, ech niet! A'j toch ziet hoe dat onder helemaal de vekeerde kant uitgeet, mo'j toch hengaon en helpen. Effen de handen uut de mouwen staeken en 'n buksken of 'n hempken naor beneden gooien zodat ze der onder niet zo vreselek bloot bi-j hoeven lopen of 't zakie der gewoon bi-j laoten hangen. Eigelek bun dat de grootste voelenders. Zitten ze door met één been aover de balustrade gewoon zo van: kiek mien 's gin hoogtevrees hemmen en ga niet bang zun. Jao, want hoog zitten ze door wel. Maor dan kieken asof onder gewoon gevoetbald wödt. Stelletje schijnheiligen! Links dooronder hink ok weer 'n *putto* met 'n spandoek en den scheldt ze uut veur 'echte homo' of zoiets en dat hoef van mien now ok weer niet. Maor zoas die der allemaal bi-jzitten op 't balkon, stelletje acrobaten!

Ooit bun'k door helemaal baoven op den koepel gewes en he'k ok wat foto's gemaak, maar da's al lang geleien. Toen ha'k nog 'n eenvoudig cameraatje maor dat stetje van den viezen duvel kö'j wel goed zien ►

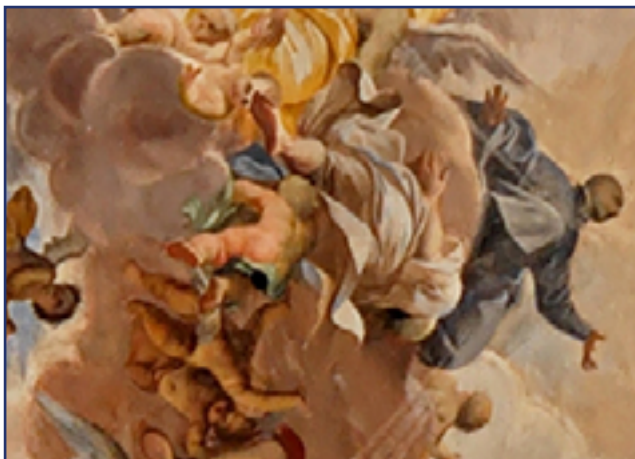
Geesteleken kunnen ow haargenau vetellen hoe da'j in de hel kunnen kommen. Vandaag de dag kommen ze door 'n betjen van trug. Eiges wetten ze 't niet zo

precies meer en de geleuvegen bun ok niet meer zo dom as vrogger.
Naor de hemel ko'j ok, maor dat was niet zo heel eenvoudeg. Dan mos i-j hele dagen zuut kieke en de handen gevouwen hollen, net zoas de ondewiezers op school vrogger wol- len dat wi-j in de bank zatten: netjes de ermkes aover mekaar en de kwakerd dich.

De Italiaan Andrea Pozzo miek rond 1685 – wi-j zitten dan al in de barok – een plafondschildering van de heilige Ignatius van Loyola den op weg weg was naor de hemel en eerlek gezeg zol ik 't 'm niet kunnen vebaeteren. Dat onmundeg grote kunstwerk hink in Rome in de kerk den naor den heilege genuumd is. Hoogtevrees mot Ignatius niet

gehad hemmen, want a'j door met beie benen op de grond naor stao te kieke wo'j al kats duzeleg. De schilder trouwes ok niet, want 't is onmundeg hoog geschilderd. De heilige steet met de armen wiede uut mekaar asof e van plan is te gaon vliegen. Vlak dooronder zie'j weer wat *putti* die rondfladder en eentje klimp naor baoven um uut te probe- ren of e dalek ok de luch in kan.

Gelukkeg bun der ok grote engelen en die griepen ow a'j naor beneden val, dus zo heel gebeurlek is 't

eigelek ga niet. Op de volgende afbeelding zie’j nog een paar andere Jezuïeten die umhoog proberen te klimmen en dat völt niet met. A’j now wet dat dat hele zakie gewoon geschilderd is, dus ok de pilaren met die golden kapitelen, de baogen en de liesten, dan zol ik zeggen da’s haos nog moeileker dan in de hemel kommen. Jao, den Andrea Pozzo was niet gek, ‘*non pazzo*’ zeggen ze in Italië. Schaelt maor één letter.

Sommege ongeleuvegen hollen ‘t liever bi-j een hemel op eerd en ok ik vuul mien bi-j den stroming allejekes goed op mien gemak. Betjen luizakken in de zon en af en toe ‘n rundje fietsen en plat praoten, wat wi’j nog meer?

‘t Zonneke kwam dit joor wel merakels vrog en terwijl de Friese blokheufden, eigenwies as ze zun, nog an’t vegaderen wazzen aover of der wel genug stro was veur ‘t klunen, hing bi-j ons de zwemboks al an den draod. A’w röskesdag achter de rug hemmen, brik de lente pas goed los en ‘t veurdeel van de opwarming van de eerde is dat den eerste lentedag elk joor vrogger kump. Op ‘t internet vetellen ‘n bioloog, den der veur deurgeleerd had en ‘t dus kon wetten, dat völ insekten kats weg zun en dat sommege bluumkes völs te vrog bläöjen.

Eiges he’k nooit völ sympathie gehad veur muggen en wepsen en van mien meugen de processierupsen ok in optoch naor de vedommenis lopen. Of nog baeter: naor de hel.

Het eerste wa'k 's marges doet a'k weer in de realiteit van alledag geland bun, is de krant uut de bus halen. Zo heel af en toe is de bus nog laeg, dan het 't krantenmenneke zich kennelek veslaopen. Kan gebeuren, mao dan he'k wel de pest in, want ik kan niet zonder krant. Um goed te können functioneren in ons dagelekse bestaon, zun wi-j erg afhankelik van 'n antal basiselementen, zoas: een dak baoven onze kop, een bed um in te slaopen, voldoende te aeten en 'n borreltjen veur de gezelligheid. In mien geval heurt door de krant ok nog bi-j, gin weekendkrant, nee een fatsoenlek dagblad. Ik mag zeker niet klagen, mien bestaon in dit ondermaonse voldut an alle hierbaoven genuumde veurwaarden. Ik heb 'n platdak baoven mien kop, mien bed kan in drie standen staon, mooi toch, zelf kan'k 't niet meer, de diepvries zit bastens vol en de slieteri-j is net um de hoek.

Mien krant is een 'fatsoenleke' krant met, i-j geleuf 't niet: een '**Achterhoek editie**'. En a'k dan achter 't hadgekaakte eitje, een dampend köpken koffie en 'n had breudjen zit, dan spit ik eers mien eigen 'Áchterhoek editie' helemaol deur. Dan laes ik dat de politie in Dörkem een man van 29 jaar het angehollen den zich vedacht in een woonwijk ophiel. In zien auto trof de politie een schroevendraejer, een knieptang en een knipscheer an. Een armetierig setjen gereedschap, denk ik dan. Door köj niet vol met. In mien jonge joren he'k in mien vri-je tied vaak gebeunhaas. Dan ha'k ok een kisjen met gereedschap bi-j mien woo'j wel 'n arig tuinhuusken met konnen bouwen. Ik gedroeg mien dan wel altied heel netjes en zeker niet vedacht, wat heit, ik zol niet wetten hoe dat mos. Deurum bun ik ok nooit angehollen deur onze nationale boevenvangers. Gelukkig maor, want a'k dit dan weer laes dan ha'k minstens laevenslang gekregen.

En endje wiejer in de krant laes ik dat 't Malieveld in Den Haag weer volstroomt met stakende leraren. Ze willen dat der meer geld naor 't onderwies geet. De schriever van dat stuksken vrug zich nog wel af wat der dan toch wel met die kinderen gebeurt as der niemand veur de klas steet. A'k dat laes dan mo'k weer an den ene dag in mien laeven denken da'k ok gestaak heb. Het was begin joren zeuventig en ik werken as leraar bouwtechniek en handenarbeid an de Mgr. Bekkersschool in 's Heerenberg. Ok wi-j staakten veur meer geld en minder werkdruk. De minister van onderwies was toen Chris van Veen. De kinderen kregen een dag vri-jaf en gingen juichend weer op huus an. Alle leerkrachten zun de hele dag op school gebleven en hemmen de tied gevuld deur achterstallig onderhoud te plegen, dingen doen die heel nuttig wazzen maor woo'j nooit an toekwammen. An 't end van de maand kwam Chris van Veen afraeken: bi-j alle leerkrachten wed honderd gulden ingehollen op 't salaris van den maand. Eén leerkracht had geluk, want was den dag plotseling ziek en wed niet geköt op zien salaris. Gelukkig was de goeie man de andere dag al weer baeter. Hi-j het dan ok gin fruitmand gehad.

En dan 't ontroerende verhaal van de zeuvenjarige Basma, dochtertje van vader en moeder Rasho en zusje van Narmeen. Toen 't in maart zo had waejde, had ze de pech dat ze onder 'n umgewaejde boom trechkwam. Rasho wed in Dörkem in 't ziekenhuus opgenomen en de fiets ging naor de sloop. En wat laes ik now hier in mien eigen krant? In 't ziekenhuus het 't deerntjen een ni-je fiets gekregen van de Batavus fietsenfabriek. Ze vonnen 't zo hatvescheurend dat 't meiske, en heur olders, in de krant vetellen dat de fiets 't laeven van Basma gered had. Toen harren ze op de fabriek mao beslaoten um heur 'n ni-je stoere meidenfiets te geven. 't Deerntjen is helemaal aoverdonderd as 'n vierkoppig team van de fietsenfabriek dat in 't ziekenhuus kommen brengen, met nog 'n antal andere cadeautjes. Ik von 't 'n geweldig mooi gebaar; zo köj ok met asielzokers umgaon.

Het berich aover de koolmeesjes in Winterswiek vin ik ok opmerkelek. Wat was der an de hand? In en um Winterswiek grujen ontiegelek vol bomen. Mooie grote bomen, beuken, eiken, berken en nog een antal andere soorten. Elk veurjoor kömp alles altied weer opni-j in 't blad, mooi fris in alle kleuren gruen. Helaas de letste joren is door beheurlek de klad ingekommen. Een leger van geniepige grune rupsen nimp in processie bezit van de boom, den ze dan in 'n mum van tied kats kaal vraeten. Der steet niet bi-j of ze der ok psalmen bi-j zingen, ik nem an van niet anders ha'w 't wel geheurd. En wat hemmen ze now in Winterswiek bedach um zo'n processie te vesteuren? Ze gaon een bataljon pimpelmezen inzetten. Zoas wi-j gewone mensen bi-j gevoor een bataljon commando's – ok wel de 'Grune Baretten' genuumd - naor 't front sturen, soldaoten die de vijand wel rauw lussen. Now die pimpelmezen lussen disse vijand ok rauw kan'k ow vetellen! De burgers in Winterswiek können gratis neskasjes afhale bi-j de gemeente. 150 Stuks hemmen ze der inmiddels al gemaak van umgewaejde beum van de letste veurjoorsstorm, 't mot uiteraard wel betaalboor blieven! Uut eigen waarneming wet ik dat 'n gemiddeld koolmeespaartje zeuven jongen grootbrich. As alle kooitjes goed bezet zun dan levert dat toch zo'n duzend jonge koolmeesjes op, aeven groot as 'n bataljon grune baretten. In dit geval zol ik disse ieverige bestrijders van 't kwaod, de 'Blauwe Kuufkes' willen numen gezien hun donkerblauwe kuuf. Toch bes wel slimme vogels, die ambtenaren door in Winterswiek.

En dan dit nog: In dezelfde krant woor ik dit allemaal vandan heb, ston ok nog 'n advertentie van iemand den 84 voetbalplaatjes had van Albert Heijn. Laot ik now altied gedach hemmen dat Albert Heijn 'n kräöjenier was.

A'j aover de Twenteroute van Vasseveld richting Lichtenvoorde gaot, kom i-j langs de Radstake; een oerdegeleke olderwetse herberg. Het etablissement wödt al in 1572 genuumd, de geschiedenis geet wellich nog wiejer trug. Een echte herberg dus, woor in lang vevlaogen joren ook recht wier gespraoken. Vandoor ook de naam: 'rad' en 'staak', onmisbore gereedschappen bi-j 't 'radbraeken'. Ik nuum 't bewust een herberg en gin restaurant, want in de tied dat de Radstake gebouwd is, wazzen der nog gin restaurants. Nee, toen ha'j veur Jan met de pet taveernes, bierhuzen, tapperi-jen en kroegen, mao veur de luj die iets meer te vehapstukken harren, was der 'n herberg. Verschil mot der zun, dat was toen al zo en dat is now nog zo. 'Herberg', 't woord zelf al straolt een vorm van status en rust uut. In 't tweeduzend joor olde kesvehaal kömp de naam al veur. Jozef kloppen niet bi-j 'n tapperi-j of kroegje an de deur, nee bi-j een herberg, aoverigens tevergeefs, mao wat wi'j, 't was ok mao 'n timmerman.

Veur de herberg steet een majestueuse olde lindeboom, bi-nao net zo old as de herberg. De twee heuren as 'n ééneiïge tweeling bi-jmeka. Niet dat ze op meka lieken, mao ze hemmen dezelfde status en uutstraoling. A'j door, op 'n warme zomerdag, veur de herberg onder den boom, op 't terras zit met 'n kold pötjen bier en i-j kiek van ow af, 't land in, dan zie'j het Achterhoekse landschap van 1572, nog puur en niet vepolderd. Afwisselend akkers – ok wel enken of essen genuumd – en weilanden, umzoomd deur holtwallen. Hier en door in 't midden van de weidse ruimte liggen - op 't heits van de dag - in de schaduw van een knoestige alleenstaonde olde dikke eik, een paar koeien sloom te soezebollen. Kö'j 't ow veurstellen? Bes wel 'n idyllisch plaatjen wa'k hier schets. Helaas, 'das war einmal', zo was 't nog in 't midden van de veurige eeuw, mao een antal ruilvekavelingen later en 't opschalen van de kleine boerderi-jkes tot 'foodfarms' met megastallen, is door niet völle meer van aover. Van dat toverachtige landschap, woor de Radstake 't magische epicentrum van was, was de olde lindeboom tot now toe nog 't meest tast- en zichbore element van de oorspronkeleke Radstake, samen met 't kolde pötjen bier uuteraard.

De olde boom steet der niet meer. Op 't moment da'k dit zit te schrieven zun der 'n paar stoere moderne holthakkers met kettingzagen bezig um de monumentale boom net baoven zien kont af te zagen. In mien belaeving had dit ritueel met 'n olderwetse hakbiel motten gebeuren, dat past baeter bi-j de status van disse boom. Dat kon niet, zeien de ni-jerwetse holthakkers, want de boom was hol van binnen, en wind kö'j niet hakken. Inmiddels is der op denzelfde plek alweer 'n ni-j, jong lindebeumken gepaot. Dat beumken zal nog flink an de bak motten um ooit de uutstraoling en 't majestueuse te hemmen van zien veurganger den de Tachtigjorige Oorlog nog metgemaak het, Koning Lodewijk Napoleon veurbi-j zag kommen en woor ik ooit al 's, umarmd deur zien schaduw op 'n snikheite zomerdag met mien lief 'n pötjen bier gedronken heb. Toch mooi dat zukke momenten veur altied in ow kop gegrift staon.

Een prachtige fotoserie van het weghalen van disse onmundeg mooie boom köj bekieken op ▶ ▶ ▶

Klik!

Now zal iedereen natuurlek denken dat den olde vetrouwde lindeboom dezelfde dag nog dat e 't loodje mos leggen, deur de vesnipperaar is gegaon. Niet dus, nee de boom kreg nog een tweede laeven. Dat had e ok wel vediend nao zovöl diensbore joren in zien eerste leaven as monumentale blikvanger. Wat was 't geval? De bewoners van 'Villa Apenheul', uut 'Apendoorn', harren zich bi-j de Radstake gemeld met 't verzoek de boom nog in zien originele staat in hun tuin te plaatsen. Dat plan viel bi-j de holthakkers in goeie eerde. As plannen in goeie eerde vallen is dat altied mooi metgenomen.

Veur 'n boom geldt dat nog meer, want welke boom is now niet gebaat bi-j goeie eerde? Onze boom had woorschienlek al bi-jkans 350 joor door bi-j de Radstake in goeie eerde gestaon, anders was e niet zo old gewodden. Hoe 't ok zij, a'j binnenköt een keer 'n bezoekje brengt an 'Villa Apenheul', dan zie'j door de bewoners niet alleen onder, mao ok in de boom zitten. In den letste meugelekheid was bi-j de Radstake nooit veurzien. Zo zie'j maor 's weer, ok een boom is nooit te old um met de tied met te gaon. Alleen dat pötje bier zal nog wel 'n puntjen zun, immers apen en bier is gin goeie combinatie. Aoverigens geldt dat niet alleen veur apen, maor ok veur snotapen.

deur Joop

Met mien geet 't goed, met ons geet 't slech'

Dat is zo ongeveer 't beeld wat heel völ mensen van de wereld hemmen woorin ze laeven. Onze kinder zun altied hatstikken slim, völle slimmer as alle andere blagen. Andermans blagen motten nog een hoop leren. Door kump ok nog 's bi-j dat vrogger alles altied baeter was. Dat zeggen de meeste luj al gauw as ze 't aover de toestand in onze wereld hemmen. Mao de meeste mensen hemmen gin idee hoe goed wi-j 't eigenlek hier op disse eerdkloot hemmen in vegelieking met pakweg honderd jaar geleien. Door mos ik an denken toen'k in de krant van vandaag een mooi verhaal las van iemand den door in deurgeleerd het en dat toen ok onderzoch het: van dat idee dus dat vrogger alles baeter was. Hi-j lei een groot antal mensen twee vraogen veur. Hier kommen ze:

- 1 Bedrig de mondiale laevensvewachting vandaag:**
a. vieftig, b. zestig, c. zeuventig jaar?
- 2 Is de wereldwijde armoe de letste twintig jaar:**
a. gehalveerd, b. ongeveer gelijk gebleven, c. of vedubbeld?

De uitkoms was beheurlek verrassend. De goeie man mos vasstellen dat wi-j, zeg mao 't klootjesvolk, of iets netter gezeg: de man uut de straot, allemaal beheurleke zwatkiekers zun. Wi-j gavven en masse allemaal de vekeerde antwoorden. 't Goeie antwoord mos zun: c. en a.

As ik dat dan weer laes dan mot ik toch 'n betjen gniffelen en ik vemoed dat figuren as Getje Wilders en Tetje Baudet bi-j zo'n uitkoms vies de pest inhemmen. Immers door wödt toch beheurlek an hun stoelpeut gezaag.

De Achterhoek Editie

Vandaag slech ni-js uut mien eigen dörp: *'Zörge in Etten aover de huuskamer van 't dörp'*. Met koeien van letters steet 't op de eerste pagina. Café-zalencentrum Köster is te koop. Dat vekopen schient vies tegen te vallen want niemand waog disse gok te nemen. Der is dan ok al lichte paniek in 't dörp. Begriepelik, wat mot een dörp zonder kroeg? Vrogger, in den goeie olde tied zeg mao, had elk dorp dri-j allesbepaolende centra, 'De drie K's: Kerk - Kroeg - Kapper. De meeste kerken zitten tegeswoordig dich en de kappers hemmen zich in vol gevallen onopvallend truggetrokken in garages örges in een woonwijk. Veur't dörp Etten zol 't vedwienen van café en zalencentrum Köster een ramp zun. Immers 't dörp met zo'n 2000 inwoners het een riek en blujend verenigingslaeven. Bi-j gebrek an 'n dorpsuus is de zaal van Köster van laevensbelang veur al die verenigingen. Den fungeert al meer as 100 jaar as 't 'epicentrum' van 't Ettens Mannenkoor. Ok 't vrouwenkoor 'Con Brio', de 'Harmonie Onderling Genoegen', de toneelclub en de carnavalsvereniging de 'Deurzetters', allemaal zun ze door kind an huus. Dan he'w 't nog niet gehad aover de talrieke brulften en begreffenissen die door jaarleks plaatsvinden.

En now dan?

Gelukkig hemmen wi-j in Etten 'n antal hele kiene koppen, gin blagen meer – dat stadium zun ze al lang ontgruijd – en ok niet van de 'Olde knarren garde'. Nee frisse jongeluj die metdenken. Ze willen allemaol graag in 't dorp blieven wonen, mao dan mo'j wel 'n huus hemmen. En dat huus is der niet, met as gevolg dat ze dan mao van lieverlee in Ulf gaon wonen, want door wodden die huus wel gebouwd. Ze hemmen 'n plannetje gemaak veur 't geval dat!! In t 'zwatste scenario mot de gemeente zörge veur 'n alternatief in de vorm van 'n dorpshuus. En zoas wi-j wetten, is 't gemeente-huus één grote denktank. Door harren ze dan ok al wel aover naogedach en zelfs, jao i-j gleuf 't niet, 'n plek gevonden woor dat dorpshuus dan wel mos kommen! Alleen – een klein detail – 't geld wat door bi-jheurt was tot now toe nog steeds onvindboor.

En dan dit nog:

Opa geet vissen met zien zoon en twee kleinzontjes van zes en ach joor. Op enig moment lukt 't opa een klein miezerig visken te verschalken, niet de moeite weerd en dat wödt dan ok weer in 't water truggezet. Dan zegt de zoon tegen zien beide jungkskes: "Opa is an 't prutsen." Effen later het opa weer beet, een grote braosem hink an de hengel. As ze allemaol vol bewondering naor den joekel van een vis staon te kieken, zeg de jongste van 't stel: "Papa wanneer gaot i-j an 't prutsen?"

Op 'n late zondagmiddag wödt, op een politiebureau örges in 't land, een jongeman van zo'n midden twintig deur een paar potige politiemannen binnengebrach en veurlopig opgeslaoten. De diensdoende agent vrug 'm weurum hi-j de cel in mot. Woorop de arrestant zegt: "Douwen, trekken, schuppen, vechten, knock-out slaon." "Zoooo...h," zegt de agent, "da's nogal wat!" "Jao, ma'j wel zeggen, amateurvoetbal is mien lus en mien laeven!"

Ech woor, 't ston allemaol in de krant van dinsdag 2 april 2019.

LEO DE EENKENNIGE 6

DEUR JAN VERHEIJEN

LEO AS VOETBALLER

IK HEB OOI
GEVOETBALD
BI-J VVG, EN
IK WAS 'N
TAMELEK
GOEIE
VOETBALLER.

IN DE
DERTIGER
JOREN WAS
DER 'N HELE
BELANGRIEKE
WEDSTRIJD...

TEGEN 'S HEERENBERG EN
DAT GING AOVER PROMOTIE
OF DEGRADATIE.

DE WEDSTRIJD MOS DEUR-
GAON EN KON ONMEUGELEK
AFGELAST WODDEN.
MAOR 'T WAS ZO ONGELUK-
KEG, DER HING 'N HELE
DICHTHE MIST AOVER 'T VELD.

DE SCHEIDSRECHTER KON
NAUWELEKS ZIEN OP ZIN
POLSHOLLOZIE WANNEER
WI-J UUT MOSTEN SCHEIEN.

EN WI-J
SPÖLLEN
MAOR DEUR...

TOEN
HEUREN E
'S AOVES IN
TEBORG UM
NEGEN UUR
DE KLOK
LUJEN...

EN HI-J DACH:
'VERREK, NOW
WÖDT 'T TOCH
TIED DAT WI-J
UUTSCHEIEN',

WANT 'T
ZAL WEL
TIED ZUN.

NOW, HI-J
FLUITEN AF
EN TOEN
HADDEN WI-J

AL TASTEND
ANDERHALF UUR
LATER DE KLEED-
KAMER
WEERGEVONDEN.

TOEN PAS WIER ONS
VETELD DAT DE
TEGENPARTI-J GA NIET
OPGEKOMMEN WAS.

Veur de rechter

deur Joop; Ettens dialek

Mien buurman ston lets terech
In de stad veur 't kantongerech
Hi-j had op weg naor Overleijen
Onvezekerd völs te had gerijen

Ok de gordel had e vegaeten weer
En vezekerd was e al lang niet meer
En zien auto was niet zoas 't heurt
Op tied veur de Aa-Pee-Kaa gekeurd

En, zo constateerde de politieman
Vekeerde hi-j enigszins onder invloed van
Miste bi-j een scherpe boch naor rechts
Een tegenligger op een hoor nao slechts

Ontweek oma op 't zebrapad ternauwernood
En reed ok gauw nog efkes deur 't rood
En dat allemaol zonder geldig ri-jbewies
Veurwaar, alles bi-jmeka vas gin kattepies

Zodoende mos mien buurman dus
Op de dag des oordeels met de bus
Naor de stad, woor e veur de rechter stond
Um te heuren wat den der wel van vond

Edelachtbore kon zien gedrag niet waarden
Vond da'j zukke luj van de weg mot weren
Tweeduzendd euro boete was de pries
Met ontzegging van het ri-jbewies

Dat vond buurman niet zo mooi
En kwam met onderstaond pleidooi:
“Meneer de Rechter, Weledelachtbore
Op dokters advies, nem ik dageleks één oldeklore

Met de garage ha’k ’n afspraak veur ’n grote beurt
Inmiddels is mien auto helemaol goedgekeurd
Da’k ’t gaspedaal te diep heb ingedouwd
Kwam deur ’n onvekloorbore black-out

Ik had efkes in het ene oog gin lich
En ok ’t andere oog zat helemaol dich
Zodat ’t veur mien kop helemaol duuster was
Helaas, helaas, mien rechtervoet gaf wel gas

Den wist niet dat mien ogen niks meer zagen
Zodoende reed ik dus met mien wagen,
Echt per ongeluk, völs en völs te had
En met mien blinde kop zag ik gin zebrapad”

Mao de rechter oordeelde nao dit relaas
Conform de niet zo malse eis, helaas
En now wil natuurlek iedereen in Etten
Ni-jsgierig as ze zunt, héél graag wetten

Woor dan toch wel Overleijen lig?
Mao ik vuul mien echter niet veplich
Dat, nao al dat geroddel hier, uut te leggen
Misschien dat mien buurman ’t wil zeggen

Van Oer naor Ullef

deur Wim

In 't joor 1955 was ik negen toen wi-j gingen vehuzen. Ik kwam van de Antoniusschool in Oer in de derde klas van de Petrus en Paulus jongesschool in Ullef terech. Wi-j kwammen in 'n splinterni-j huus met alles derop en deran. Zo konnten wi-j ons veur 't eers douchen in 'n echte douchecel met op de muren beton-emaille en 'n granieten douchebak. Ok hadden wi-j 'n wc met stortbak, baoven an de achterwand gemon-teerd, met dooran 'n töwken met 'n handvat. In't olde huus mossen wi-j ons in de bi-jkökken wassen en hadden wi-j nog zo'n oldewetse plee met 'n holten zitplank met 'n afsluutdekkel. Ok mien vader was bli-j met de vehuzing, want hi-j had hier ok plaats veur zien doeven, de kniens en zien tuten. Hi-j had dan wel niet meer van die grote lappen grond, maor nog wel genug veur 'n gruuntentuintjen.

Op de margen van mien eerste schooldag, kwam ik in de derde klas bi-j meester Joep Steentjes uut Etten. Ik liep op weg naor school in de buurt van de Sparwinkel van Frans Kemperman toen'k achter mien heuren schreeuwen: "Heej lillek Oers poetjen wat mot i-j dan hier?" Ik kiek um en zie 'n lang mager jong met rosseg heur woor zovöl vet in zat, dat 't lek as of ze derop geklaef wazzen. Volges mien hadden ze 'm 'n pispot op de kop gezet bi-j 't knippen. Ik vroeg woorum e mien poetjen numen. In dri-j passen was e met zien lange peut bi-j mien en veur da'k nog wat zeggen kon, ha'k al 'n douw te pakken en viel ik achteraover op de kont. Hi-j was volges mien inschatting minstes 'n halve meter langer. In gedachten kwam ik aoverend en sloeg den langen met zien sproetenkop vol op zien snuutjen, maor in werkelekheid dret ik in de boks van angs. Ik stong op en riep: "ik krieg ow nog wel keerltjen" en päölen der as de sodemieter tussenuut.

Toen'k op 't schoolplein kwam, zag ik meester Knuppeltjen met de armen aover meka naos de ingang van de school staon. I-j konnten zien dat e 't aoverzich hiel met al die jonges. ik ging vlak bi-j um in de buurt staon en dach, as den langen mien wat wil doen dan wög e dat niet. Knuppeltjen was de hoofmeester en woorum hi-j den bi-jnaam had wet ik niet. Wat ik wel wis - en door kwam ik later achter - was dat e altied ruzie had met de juf-frouw van de eerste klas. Wi-j gingen de klassen in en in de gang kömp den lange sproetenkop achter mien staon en schupt mien maot zesenvieertig in de kont, midden op mien statbutjen. Ik geef 'n schreeuw van de pien tewiel ik de derde klas in loop en Joep mien midden in de snuut kik. Onderwiel liep den lange slungel deur, de klas in, net of der niks an de hand was. "Ook goedemorgen meneer, bent u lid van de Ulfse Nachtegalen en komt u een concert geven?" zeg Joep. "Nee ik bun vandaag veur 't eers hier en heb net 'n traej onder mien kont gehad." Meester Joep gaf mien 'n hand en ik moch zelf wetten woor ik ging zitten. Ik had weineg keus want der was nog maor één plek vri-j en dat was helemaal achter in de klas naos den lange sproetenkop. Ik verzamelen al mien moed bi-j meka en ging naeven 'm zitten. Joep heitten iedereen van harte welkom nao zo'n lange zommervakantie en vroeg mien um mienzelf veur te stellen.

Wi-j begonnen de les met 'n dictee Nederlands en ok ik begon te schrijven wat meester Joep veurlas. Naos mien zag ik dat lange Toon - mien aartsvijand - niet vol op papier kreg

en zien hand begon
haeveg te beven. Ik
kreeg spiet met 'm en
dach dit is mien kans.
Ik draejen mien schrif
zo dat e kon zien wat ik
had opgeschreven. Toon
kwam weer op gang en
der wier wat op papier
gezet. Um half elf met 't
spolkwatier stong ik sa-
men met nog 'n andere
ni-je leerling 'n betjen

rond te kieken, toen der 'n paar knapen op ons af kwammen en an de snuten ko'j zien dat ze niet vol goeds van plan wazzen. Wi-j beide ni-jen gingen met de ruggen tegen meka staon, zo da'w ons konnen verdedegen. Net toen 't grupken dich bi-j ons was, kömp der in één keer 'n lange schaduw van opzied veur ons staon en 't grupken sprong met 'n kogelsgang achteruut. Wi-j beide ni-jen kekken tegen 'n lange breje rug van 'n figuur met heur op de kop asof ze der opgeplek wazzen. "Waog nog één stap wiejer te zetten en jullie könt straks pap aeten in't ziekenhuus in Teborg" zei Toon. De knapen liepen met de stat tussen de benen weg. Ik vulen mien zo veilig en gaf Toon 'n knipoog en bedanken 'm. Ik heb bi-jnao mien hele laegere schooltied an Toon de allerbeste kameraod gehad töt dat e met zien hele famillie naor Australië ging emigreren.

Fietsendief

Ik heb al geschreven, dat hoofdmeester Knuppeltjen – ik nuum 'm now maor 'K.' – niet goed aoverweg kon met de juffrouw – ik nuum eur now maor 'J.' – van de eerste klas. Vaak wazzen wi-j as blagen in de pauzes, maor ok as de school uutging, getuge van dat ze meka in de heur zatten. Ze wazzen dan niet in 't ABN, maor in 't Nedersaksisch dialek op meka an 't foeteren. 't Was in de zesde klas dat K. mien meester was. Ok was e dirigent van 't jongeskoor en door was e heel speciaal in. Hi-j dirigeren met zien hele hölterege magere lichaam. As wi-j nötten van de onderste toonladder mossen zingen dan ging e compleet deur de kni-jen en in heugte stong e op de tejen. Bi-j *forte* en *piano* bewaog e de vingers en de handen as of e ieder moment kon gaon vliegen. Ik kek der altied vol bewondering naor. Ok had K. vaste rituelen in de klas zoas net veur 't spölkwartier. Zien naefken Jan wonen dich bi-j de school en mos precies um kwart aover tien naor zien moeder met 'n läög flesken van de Nutricia koffiemelk. I-j wet wel zo'n flesken met een körk as afsluting. Vief veur half elf kwam 't broodtrummeltjen veur de dag en dan begon 't ritueel. 't Deur Jan gehaalde flesken wier samen met 't trummeltjen op de lessenaar gezet. K. nam 't flesken en hi-j pakken de körk vas en met 'n "ploggeluud" was de körk van 't flesken. Dan stak e de körk in zien moel en zaog e 'm af met 't geluud van pfffffee!!!!. Dan zetten hi-j de

körk met 't huudjen naor onderen op de lessenaar en miek e 't deksel van 't broodtrummeltjen los. En net a'k dan dach dat e zien botterham in de mond zol doen, ging slagmaols de bel en mossen wi-j naor buten.

Ok dizze dag wazzen wi-j as zesde klassers weer getugen van dit ritueel van K.

Ik was den margen met de fiets van mien moeder naor school gegaon, want ik mos den margen eers boodschappen veur eur doen bi-j de Coöperatief in Oer en bi-j bakker Hendriksen. Umda'k anders te laat op school zol kommen, moch ik eur fiets met-nemen. Maor goed, in de pauze van 't spol-kwartier wazzen wi-j weer 's getugen van een haevege woordenwisseling tussen K. en J.

Um twaalf uur toen de school uut was kom, ik buten en zie dat mien moeders fiets niet meer tegen 't hek van de kleermaker steet. Ik heb wel vief minuten aover 't schoolplein gelopen, maor mien fiets was pleiten. Ik wis niet baeter dan mien maor te melden bi-j K. en ik zei 'm da'k mien moeders fiets kwiet was. Hi-j hielp mien zuken, maor gin fiets te bekennen. Net toen ik vedrieteg naor huus wol lopen, kump J. 't schoolplein opgefiets. Mareen zag ik dat ze op mien moeders fiets zat en zei dat tegen K. "Wat mot i-j met de fiets van dat keerltjen" schreeuwen hi-j tegen J. "Wet i-j wel dat ze dat staelen numen en wet i-j ok dat den fiets van den jong zien moeder is. I-j mot ow de ogen uut de kop schamen da'j den fiets zonder wat te zeggen metgenomen heb." "Ik menen da'k wel op tied weer trug zol zun, ik mos naor 't poskantoor veur twaalf uur en de enigste meugelekheid was um met de fiets te gaon. Ik zag maor één damesfiets staon en den he'k toen maor genomen," zei J. 't Liepen stong heur naoder dan 't lachen en ze nam eur kleine ronde brilleken van eur haokege neus en wreef met de achterkant van eur hand de träön uut de ogen. Ik wis gin holding an te nemen en kreg onmundege spiet met J. Ik ging naor eur toe en zei da'k bli-j was dat de fiets van mien moeder weer trug was en da'k 't ganiet erg von dat ze 'm effen had geleend. Ze strek mien deur de krullen en zei dat ze 't nooit meer weer zol doen. K. en J. liepen de school in en 't Nedersaksisch tussen die beiden was niet van de loch.

Toen'k 's middags um half vier de school uut wol lopen, stong J. bi-j de poort met twee repen Kwatta veur mien en mien moeder. Ik mos doornao nog 'n paar waeken nao de laegere school en was met alles wa'k met had gemaak achteraf ok wel tevraejen met de verhuizing van Oer naor Ullef.

Coppi

veurzitter Jan

A'j dit laes, is 't al weer 'n hötje geleien, maor op 26 maart las ik een adeg berichjen: 'n Italiaans dörp geet an zien plaatsnaam 'Coppi' toevoegen.

Toen ik in 2010, onderweg naor Rome, vlak onder Tortona veurbi-j de bi-jnao laevesgrote foto van den beroemde wielrenner fietsen, liet ik mien door geliek met op de foto zetten. Op de foto... met 'n foto nota bene! Maor wat wi'j: il Campionissimo Coppi was toen ok al vieftig jaar dood.

't Gekke is dat Fausto Coppi beroemd was toen ik eiges nog 'n heel klein keerltje was.

Maor zien naam kennen ik alderbastend goed. Toch heb ik helemaol ga niks met wielrennen.

Vin i-j messchien gek umda'k now drie keer de afstand Gaanderen - Rome of umgekeerd heb gefiets. Nee, wielrennen kan mien niet interessanten, maor den naam van Coppi kennen ik toevalleg wel. 'Coppi deur de boch' zeien wi-j as kind en dan stakken wi-j de kop aover 't stuur en probeerden met knoerthad fietsen flink op te vallen.

Het plaatske woor dat grote bod steet, heit Villalvernia en een dörpke in de buurt, Castellania, geet now volges een artikeltje in de krant, **Castellania Coppi** heiten. Door is Coppi namelek 100 jaar geleien geboren. Klik maor's [hier](#).

A'j op de foto staot met 'n beroemd iemand bu'j eiges ok een heel klein betjen beroemd, teminste dat meen i-j dan. Deurum maken mensen ok heel graag 'n selfie met 'n politicus en politici vinnen dat altied bes. Die willen alleen dat ze doordeur nog meer bekendheid kriegien. Is ok zo: *'Mo'j now toch 's kieken met wie ik hier op de foto stao!'* *'Och zie toch 's an! Hoe he'j dat dan veur mekaar gekregen?'*

Gelukkeg bun'k van mien eiges ok al bes wel een adeg klein betje heel erg beroemd. Now ja, eerder bekend, za'k maor zeggen.

21 mei 2010: in Vilavernia met Fausto Coppi op de foto!

filmpje (klik)

Dat kump umdat ik naor 'n bekende alcoholische vesnapering genuumd bun. Mien vader lussen graag 'n borreltjen en deurum heit ik Jan, naor **Janever**, zien favoriete snepsken.

Bi-j de afgelopen statenvekiezingen kwam der 'n politicus beheurlek in de belangstelling te staon. Niet dat ik door graag met op de foto zol willen. Ik dach eerder: 'laot ik op 'm gaon zitten.' Maor den sanitaire veurziening woor den politicus naor genuumd is, is eigelek veur dames bedoeld. (He'k mien laoten vetellen) Now snap ik ok woorum den keerl 't niet zo op vrouwen begreppen het. Die willen allemaal op 'm zitten. De eigeste dag da'k 't stukske las aover de wielrenner Coppi, was der bi-j RTL-ni-js een kôt filmken te zien woor den politicus nog 's hoorfien utlei hoe'j zien naam moes uutspraeken. De klemtoon mos op de tweede lettergreep liggen, dus Thierry!

Ik zie mien Coppi al met de klemtoon op de tweede lettergreep uutspraeken. Dan krie'j gewoon een stukske naomaak van wat anders. Is den politicus eigelek ok, maor door hemmen ze de afgelopen waeken de kranten al van vol geschreven. Hoef ik niet meer te doen en is ok zund van de ink. Gelukkeg is dit krentjen digitaal.

't Buukske **veur de iPad** aover mien fietstoch naor Rome is trouwes ok digitaal: [Klik!](#)

Veurlaezen

veurzitter Jan

'Ze hingen der met de benen uut' is een mooie Achterhoekse uitdrukking. Jammergenog aoverdrief ik now 'n betjen as ik 't heb aover onze veurlaesmiddag op 5 april. Toch beston het toegestremde publiek van de vier vestigingen van bibliotheek de Achterhoekse Poort nog uut in totaal vieftien enthousiaste luusteraars. De luj die op kwammen dagen, wazzen ok heel aandachtig. Sommegen kwammen toevallig veur een boek en häökten bi-j 't toeheurdersclubjen an, een enkeling was speciaal veur de gelegenheid gekomen. In Gendringen wis Thea zeuven personen te boeien en Liesbeth hiel in Vasseveld vief mensen van de straot. In de bibliotheek van Zillebold-Teborg kon ik twee dames en een heer twee uur vashollen met veural vehalen en gedichten van Joop. Zien humor ging der ok in as koek. Alles bi-j mekaar 'n adege reclame veur onze werkgroep, al was 't jammer dat in Ulf, toch de bakermat van d'Eigenspraak, het publiek Wim 'n betjen in de steek het gelaoten.

Nao een uur wachten hiel hi-j 't veur gezien.

Lao'w haopen dat een volgende keer nog meer druktes gemaak wödt um de mensen hier op te wiezen. Der was 'n affiche woor ik de illustratie veur moch maken en as ze den now in de toekoms wat groter afdrucken, dan he'j meer kans dat de mensen het nog zien ok.

In alle vestigingen was de rooie loper uitgeleg. Gin moeite was gespoord deur de medewerkers van de Achterhoekse Poort en dan is 't toch

jammer dat niet meer mensen gebruik maken van hun mooie plannetje um 't Achterhoeks te promoten.

Naos alle moeite die de bibliotheek derin gestao-ken had, was het personeel ok nog zo attent um ons veurlaezers te verrassen met 'n mooie fles wien. Now wet ik da'j een gegeven peerd niet in de bek mag kieken en dat bun'k ok niet van plan, baovendien was 't lekkere wien. Maor jammerge-nog was het etiket deels geschreven in Pötjesach-terhoeks. Ik zal niet alle teks hier herhalen, maor wat geliek opvölt is dat eeuwege umdraejen van ao naor oa. Der wödt heel wat oel gewapperd! As Eigenspraoker krieg ik door pien van an de ogen.

Werk an de winkel!

As wi-j ons krentjen wat meer onder de mensen vespreiden en door ok 'n betje reclame veur ma-ken, kriegten volges mien van eiges meer luj de **WALD-spelling** onder ogen. Haopelek hulp dat nao zowat veerteg joor WALD.

"A'j plat kunt praoten, mo'j 't ok kunnen schrieven" is niet veur niks mien favoriete uitdrukking.

Uutneudeging

deur Theo Salemink

Via oud-voorzitter Ben kreg ik een intressant berich binnen van Theo Salemink aover een ni-j te veschienen boek. Umdat wi-j in ons krentjen alleen 'Plat' schrieven, is 't vetaald:

Op **26 april** a.s. wödt het grote boek over de Liemers gepresenteerd, het eerste sinds ruum 60 joor. Het is een ambitieus projek van dertien auteurs uut de streek. De geschiedenis van Huus Bergh (deur Peter Bresser) en van de iezergieteri-j in Ulft (deur Peter van Toor) kommen uitvoereg an bod. De leden van de werkgroep wodden uutgeneudeg um hierbi-j anwezig te zun.

Het boek, ruum 300 bladzi-jden in umfang en riek geïllustreerd, beschrijf de völle aspekten van disse uutzonderleke regio. Van wat onder de grond (archeologie) bewaard is gebleven töt an de kerkelijke kunsschatten en völ andere thema's. Een raozend intressante geschiedenis aover een streek op de grens van Prusen/Duitsland en Nederland, en veurzien van een unieke natuur. Baovendien hebt ze völ beeldmateriaal gebruik. Echt een poging om nao te denken aover de identiteit van een regio. Woordeur wödt de identiteit van zo'n gebied bepaold? Deur de geschiedenis, cultuur, religie, dialek, een 'grensland' te zun? Het boek steet onder redactie van Theo Salemink en Wim van Heugten.

Disse uutneudeging is veur de presentatie op 26 april in de olde kerk van Aerdt. As der andere geïntresseerden binnen de oldheidkundige vereniging OVVG zun, bun ok die van hatte welkom.

Programma:

Intro: muziek

15.00 uur: Welkomswoord van de gastheer Hans de Beukelaer, uitgeveri-j Fagus

15.10 uur: het ni-je Liemersboek in 15 minuten: Theo Salemink

15.25 uur: drie gedichten aover de Liemers: Ad Mertens

Intermezzo: muziek

15.40 uur: het dubbele gezich van de Liemers: column Wim van Heugten

15.50 uur: identiteit van de Liemers: Lucien van Riswijk, burge-meister van de gemeente Zevenaar/Rijnwaarden

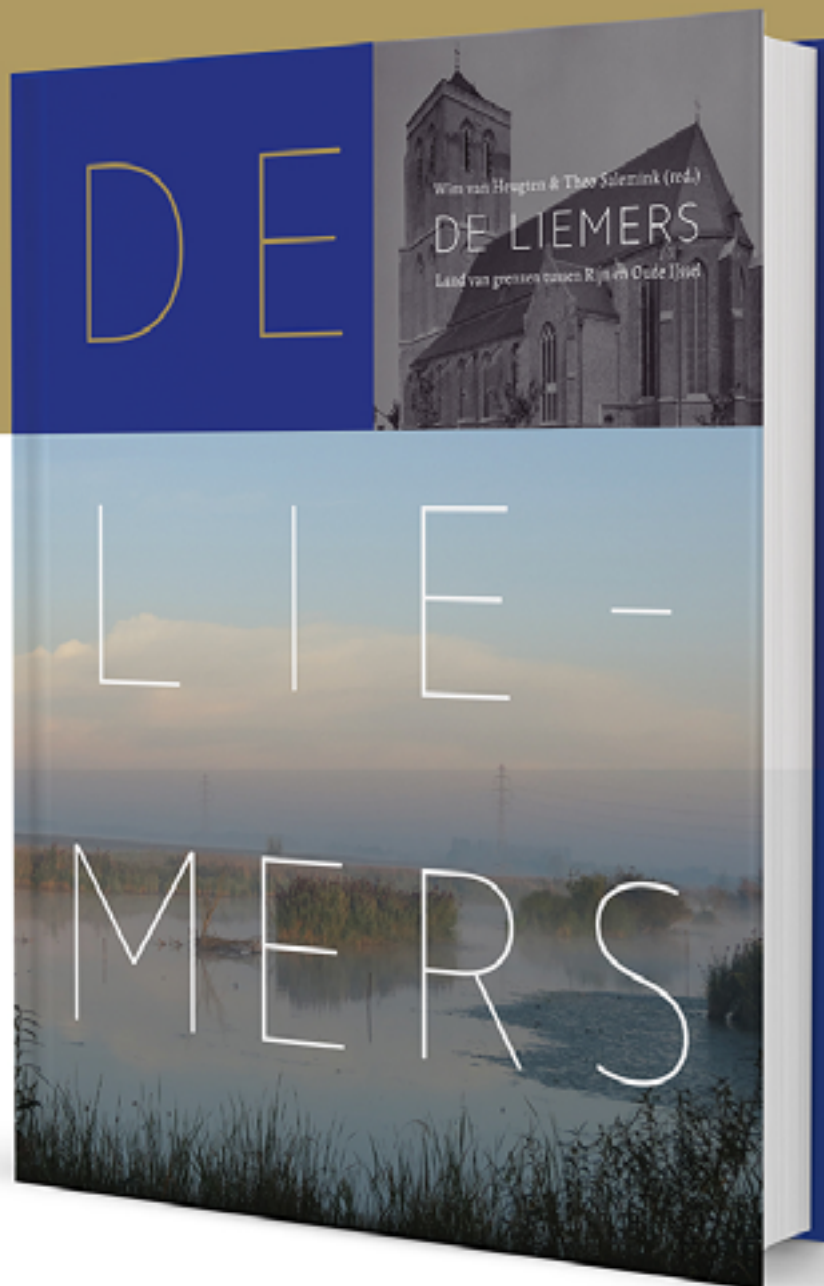
16.10 uur: aanbieden eerste exemplaar

Nao het officiële deel is der 'n drankje en köj 't boek kopen tegen de gereduceerde pries van **twintig euro**.

Uitgeverij Fagus presenteert:

DE LIEMERS

Land van grenzen tussen Rijn en Oude IJssel

Cadeautip!
€ 24,95

Formaat 29,5x24,5 cm (staand),
genaaid gebonden (harde koft,
full colour bedrukking,
336 bladzijden in omvang en
rijkelijk geïllustreerd.

Het boek beschrijft de vele aspecten
van de uitzonderlijke Liemers!

Van archeologie tot aan de kerkelijke
kunstschaten. Van de 'tongval van
de streek' tot de neogotische kerken.
Van rivieren, dijken en heuvels tot aan
de klei in Oost- en West-Liemers. Van
steenfabrieken en ijzergieterijen! Van
bedrijventerreinen langs de snelweg en
de 'nieuwe wildernis' langs de rivieren.
Van de Kleefse gebieden en de oostelijke
Liemers. Van de katholieke bevolking
en een protestantse bovenlaag. Van
veranderingen in de landbouw en de
moderne industrie. Van Lobith tot Ulfst,
van Westervoort tot Megchelen, van
Didam tot 's-Heerenberg: nog geen 25
kilometer in doorsnee, maar met een
geheel eigen identiteit. En uiteindelijk van
de geschiedenis van de mensen die in dit
gebied woonden en wonen.
Van de Liemers dus!

FAGUS

LiemERS++

Vieze weurd

deur Joop

Het niemandsland tussen Etten en Zeddam is niet zomao een stuk boerenland. Nee 't is een buurtschap met een mooie naam; Vethuzen, een naam woo'j ow wat bi-j veur könt stellen. Het is een hele hechte buurtschap woor de meeste inwoners een bestaon vinnen in de landbouw. Aoverwaegend kleine gemengde bedriefkes en een paar grote. Vethuzen het wel wat: zoas zien skyline met de kerktoorn van Zeddam en de heuvels van 't Montferland, 't Mariakapelleke, de Lange Wei, Kem-

persplas en Carpe Diem met zien zingende obers. 't Is een olde Havezathe woo'j heerlek 'wild' könt aeten. Baovendien kan de buurtschap gebruik maken van vier kerken. De pastoors van Azewien, Braomp, Etten en Zeddam hollen alle vier al eeuwen een oogjen in 't zeil. En de Vethuzense kermis, altied in mei, is een begrip in de regio.

Midden in deze eldorado van rust en veurspelboorheid wonen Hent en Anneke, samen met hun vier kinderen: drie jonges en een maedjen, van 6 töt 12 joor, op 'n lieflek boerderi-jken. Net groot genug um dervan te können laeven. Het is flink anpoten, dat wel, mao Hent en zien Dienneke zollen nooit wat anders willen. Dat nimp niet weg dat ze zichzelf zo af en toe wel een vezetjen gunnen in de vorm van een paar daagjes weg. Een lang weekendjen naor zee um effen bi-j te tanken. Het is juni, de maond dat 't wat rustiger is op 't boerderi-jken en de burenen willen umstebeurt die paar dagen de koeien melken. Zo geet dat door in Vethuzen, de ene diens is de andere weerd. Baovendien kommen opa en oma – die in 't dorp wonen – op de kinderen en 't huus passen.

Het is een smorendheite zondag en opa en oma zitten lekker in de schum van een dikke eik, op 't gresveldjen naeven 't schuurken. Opa is de krant an 't laezen en oma is an 't breien. De kinderen vemaken zich op 't gresveldjen. De jonges zun 'n hut an 't bouwen en Tineke is an 't moederen met heur pop Janneke. En wat veur pop? Niet zomao zo'n plestik ding met rollende ogen, nee ok eiges gebreid deur oma van kleurige restjes wol en opgestopt met olde pantys. 't Ding is niet kapot te kriegen en 't deerntje geet dermet naor bed en steet dermet op. De jonges zun druk an 't timmeren want de hut mot vanaovend kloor zun, dan können ze der in aeten en misschien dat ze der vannach ok in meugen slaopen, het oma belaoft, as der gin onweer kömp. Opa het veur gedaon hoe ze een plank deur motten zagen. Eers 'n kratjen op de kop leggen, de beide jongsten motten de plank dan vashollen en de oldste kan dan zagen. Mao, de zaag wel met twee handen vashollen. Opa het 't veur gedaon: 'Kö'j ow niet in de vingers

zagen” zegt opa tegen Sjakie, de oldste. “En lao’k niet merken da’j met één hand zaag, want dan is ’t getimmer direk afgelopen”. Jao opa het de wind deronder.

In en um ’t schuurken lig ’t ‘bouwmateriaal’ veur ’t griepen en der ston ok nog ’n emmerken met olde spiekers. Sjakie, de oldste is de uitvoerder. De twee jongste bruurkes – Henkie en Getjen – zun veur ’t rowwe werk. Af en toe kömp Tineke - met Janneke onder heur ermkes - ok effen kieken. Meteen vraogen de bouwvakkers heur um effen ’n plank vas te hollen, zodat zi-j ’m vas können spiekeren. Mao door begint Tineke niet an want dat waog ze niet en dat wödt eur niet in dank afgenomen. Effen later vrög ze an oma – die nog steeds met opa in de schum van den olde eik zit te breien: “Oma, wat is ’n drietbuul?” Jao, dich oma: ’n drietbuul? Drietbuul?? Wet ik vol? “Weurum vraog i-j dat?” “Now”, zegt ’t deerntjen, “Henkie zegt da’k ’n drietbuul bun”.

Dan schupt ze Theet, eur man tegen zien enkels en zegt: “Toe Theet, zeg i-j der ’s wat van”. Theet kik op uut zien krant en loert aover zien brilleken en vrög: “wa’s der an de hand?” “Tineke vrög wat ’n drietbuul is”, zegt oma heel strabant. Op ’n toontjen den gin enkel weerwoord of tegenspraak duldt zegt opa: “Da’s ’n schijtlaars” en zet zien brilleken weer rech en geet wiejer met de krant. Jao, dat schut niet op! Dus now vrög ’t deerntjen weer wat ’n schijtlaars dan wel is. “Ik denk da’k ow dat wel uut kan leggen”, zegt opa, “mao dan pak ik effen ’t woordenboek derbi-j; *‘Weurd uut de grune gemeente Gendringen’*, door zal dat vas wel instaoen. Dientjen, wet i-j woor den lig?” “Onderste laadjen van ’t nachkasjen, door liggen nog meer buukskes van ow in, die mos ik toch van ow metnemmen,” merkt oma fientjes op.

Efkes later geet opa der ’s goed veur zitten. “Kiek an, door he’k ’t al, pagina 46:

DREUG - 1) “Zo dreug as Sinterklaas zien kont” - geheel uitgedroogd. “Disse pleskes zun zo dreug as Sinterklaas zien kont”. 2) “Dreug staon” - (gezegd van een koe) geen melk meer geven.

DREUGDRAOD - waslijn. “Ik heb de dreugdraod vol was hangen en now begint ’t te regenen”.

DREUGSCHUUR - open droogschuur waarin de te bakken dakpannen tijdelijk opgeslagen worden om te drogen. Kiek bi-j: panne(n)schop.

DRIES - deftig. “Sjonge wat bu’j vandaag dries gekleed; i-j bunt ’n echte driestekötter”.

DRIESTEKÖTTEL - meisje dat of vrouw die mooi gekleed gaat.

DRIET - 1) poep. 2) “’t is weer driet” - het is weer waardeloos.

DRIETBUUL - bangerik, angsthaas. “Dén drietbuul is veur zich eiges nog bang”.

DRIETEBUUL - troetelnaam voor een klein kind dat nog niet zindelijk is. Kiek bi-j: drietzak.

DRIETDING - waardeloos voorwerp. “Dat drietding is nog gin cent weerd”.

DRIETEN - 1) “Iemand in de tes dieten” - iemand bedriegen. 2) “Wat drit mien dat” - wat kan mij dat schelen. 3) “Örgens an kommen dieten” - ergens te laat verschijnen; ergens onuitgenodigd verschijnen; op een ongelegen moment iets naar voren brengen. 4) “’k Laot mien niet op de kop dieten” - ik laat me niet in het nauw drijven. 5) “’t Schaop an ’t dieten hemmen” - in de problemen zitten. 6) “Ik had baeter in de boks können dieten” - gezegd als men inziet iets gedaan te hebben waarvan men achteraf spijt heeft. “Ik had baeter in de boks können dieten as te zeggen dat ik dat wel zol doen”.

DRIETERIG - “Drieterig zun” - diarree hebben. Kiek bi-j: dretterig.

DRIETHOOP - 1) hoop poep. 2) stommeling. “Toe driethoop; kiek ’s baeter uuf”. Kiek bi-j: doezel.

DRIETHUUS - w.c. Kiek bi-j: huus, plee.

DRIET-IN-DE-BOKS - bangerik. “Waog i-j dat niet? Wat bu’j toch ’n driet-in-de-boks!”.

DRIETPOL - gras dat rondom een ‘koeienflats’ groeit. Kiek bi-j: bleutgres.

DRIETZAK - 1) “’n Kleine drietzak” - troetelnaam voor een klein kind. “Kom ’s bi-j mien, kleine drietzak”. Kiek bi-j: drietebuul. 2) “’n (Bange) drietzak” - een bangerik. “Wat bu’j toch ’n bange drietzak da’j ’s aovends niet aover straot dörft te gaon”. 3) “’n Smerige drietzak” - een smeerlap.

Woorden en weurd uut de grune grensgemeente Gendringen

Wim Winands †
m.m.v. Jan van Aaken, Riek Erinkveld, Jan Gruwel en
Lex Schaars

DRIETBUUL – troetelnaam veur een klein kind dat nog niet zindelek is.

Kiek bi-j drietzak:

DRIETZAK – 1) “n kleine drietzak”-troetelnaam veur een klein kind.

“Kom ’s bi-j mien, kleine drietzak”.

Kiek bi-j: drietebuul. 2) “n (Bange) drietzak – een bangerik. “Wat bu’j toch ’n bange drietzak da’j ’s aovends niet aover straot dörft te gaon”. 3) “n Smerige drietzak – een smeerlap.

“Zo”, zegt opa lachend tegen Tineke, “as ze ow ’n drietbuul numen dan bu’j ’n betjen bang en dan waog i-j niks.

En now kieken wi-j ok nog efkes bi-j een schijtlaars, ik bun beni-jd wat de schriftgeleerden door van zeggen”, zegt opa quasi gewichtig.

SCHIJTLAARS – bangerik. “Wat is Johan toch een schijtlaars: hi-j drit zich al van engst in de boks as e op reis mot”.

Da’s wel heel völ informatie inens veur ’t deerntjen en door mot ze dan ok effen aover naodenken. Mao efkes later kömp ze toch bi-j oma vemaal halen. “Oma”, zeg ze ’n betjen aarzelend, “oma, dan is opa ok een drietbuul”. “Oo ...h jao?” zegt oma, “Hoezo dat dan Tineke?” vrug oma heur vriendelelek. “Jao oma, gisteren zei opa dat e met zien auto niet meer naor Amsterdam waogen te ri-jen umdat e bang was dat e te old was”. “Och Tineke”, zeg oma, opa bedoelen dat den auto te old was um nog zo’n end met te gaon ri-jen”.

Tineke nimp nog weer efkes een denkpauze um de boel in te laoten dalen en zegt dan heel eigenwies: “Dan was opa vas een schijtlaars”. Discussie geslaoten.

De jonges hemmen de hut bi-jnao kloor en kommen effen langs um wat te drinken en vraogen dan meteen wat ze vanaovend te aeten kriegen. Ze maggen kiezen, door zun ze gauw met kloor: patatje met, plus ’n fricandel, en ies nao. Oma vindt ’t prima, ’t is ok völs te heit um te kaoken.

Nog 'n keer hemel

veurzitter Jan

Völ olders zien hun kinder en nog dukker hun kleinkinder as 't belangriekste wat 't gif in 't laeven. Of 't andersum ok zo is, waog ik te betwiefelen. A'j jong bun, he'j wel wat anders an de kop as naos dat genäöl van ow olders ok nog dat van ow grootolders. Da'j ze meug vewennen, door geniet i-j eiges toch 't mees van. Mien moeder was - zoas ze 't eiges umschreef - 'stapelierend' gek met heur kleinkinder. Ik heb 't dus niet van 'n vremden.

Mien vader zol zien kinder niet groot zien, want hi-j stierf op zien zestigste toen ik pas dertien was. Wi-j kregen van 'm altied wat ons hatjen begeren. Met hotten was dat 'n stuk Mars as wi-j al in bed leien. Tandenpoetsen moes toen, rond negentienvieftig, bi-j ons trouwes nog uitgevonnen wodden. Dus dan we'j wel hoe graag de tandats mien zut kommen. Mien moeder werd achtenzestig en heur he'k nog met meugen maken töt ik eiges tweeënderteg was. Die vewennen ons en veural heur kleinkinder ok as bas.

As mien moeder heur kleinkinder ooit in de hemel entegen zol kommen - veuropgesteld dat 't 'n hemel gif, wa'k eiges niet geleuf - dan zol zi-j mien jongste kinder ga niet kennen. 'Zo keerltjen en zo deerntjen, woor bun i-j der dan een van?' zol ze zeggen as ze die twee veur 't eers zol zien. De oldste twee het ze nog wel metgemaak. 'Zo, jullie bun groot gewodden' heur ik moeder Mieneke dan al zeggen. En doornao motten mien kleindochters en kleinzoon dan hun aovergrootmoeder 'n handje geven. Haopelek praot ik now aover de tweeëntwintegste eeuw, zo rond 't joor eenëntwintighonderdzeuven, want dan is mien jongste kleinkind precies honderd. Die wodden tegen die tied allemaol minstes honderd, zeg ze. Raeken maor uut.

Of 't door in de hemel ok familiereünies gif, woor a'j allemaol bi-j mekaar kom te zitten an grote taofels met 'n bluumken d'rop en 'n gebakjen met 'n köpke thee? Messchien lus ik tegen die tied wel koffie. Ik mot der now nog niet an denken, an den viezen drab. Zelf geleuf ik der niet an, maor vin 't zo adeg um der aover te fantaseren. Ik zol dan geliek 'n colaatje bestellen en nog 'n extra taatjen, zoas ze in Duitsland ok altied doen. Mien anstaonde vrouw vebazen zich vrogger nog 't mees as ze met mien moeder naor Boekelt gong en samen met heur in 'n konditorei kwam. Twee taatjes veur ieders en 'n kenneken Kaffee.

Of ze dan in de hemel ok iPhones hemmen en spelletjes doen of eengaal facebooken, of hoe heet dat? Jao, snapchatten! Allemaol geinege fantasieën um deur ow kop te laoten gaon. Mien vrouw zol geliek drie bridgemäötjes zuken en binnen de kötste tied weer

groot slem bieden of maken, of hoe dat allemaol mag heiten, want ik kan eiges helemaol niet katen. Eiges zol ik intussen weer foto's van de kleinkinder maken en geliek weer an't Photoshoppen gaon. Geliek! Doornao zol ik ok 'n reünie bi-jmeka roepen van alle old-leden van d'Eigenspraak. Lekker weer 'n pötjen ouwehoeren in't plat. Ok zol ik mien kinder en kleinkinder allemaol de Wald-spelling leren en hun zelfs huuswerk opgeven zodat 't gauwer geet.

Maor eers mo'k natuurlek zien da'k eiges binnenkom en da's niet zo heel eenvoudeg. Zelfs de paus had door ooit hatstikke völ moeite met, met binnenkommen in de hemel:

De paus geet dood en kump an de hemelpoort. Petrus zeg 'm goeiendag en vrug naor zien naam. 'Ik bun de paus!'

'Paus, Paus' mompelt Petrus. Spiet mien, maor ik heb niemand met den naam in mien boek staon.'

'Maor... ik bun de plaatsvevanger van God op de eerde.'

Het God dan 'n plaatsvevanger op de eerde?' zeg Petrus vebaasd. Da's toch raar, door het e mien niks van gezeg...' De paus wödt rood van gif. 'Ik bun de baas van de kattelieke kerk!'

'Kattelieke kerk... door he'k nog nooit van geheurd' zeg Petrus. Maor wach effen, ik vraog 't geliek an de Baas.'

Hi-j geet naor achter in de hemel en vrug an God: 'Now he'w toch wat an de fiets hangen. Door is der een den beweert dat e ow plaatsvevanger is op de eerde. Hi-j heit Paus. Zeg ow dat wat?' 'Nee,' zeg God, 'ken ik niet, wet ik ok niks van. Maor wacht effen, ik vraog 't Jezus wel. **Jééézus!**'

Jezus kump angerend. 'Jao Vader, woor is de brand?' God en Petrus leggen 'm het hele verhaal uut. 'Moment' zeg Jezus, ik gao 'm effen bekieken. Bun geliek trug.'

Tien minuten later kump e weer en lach zich 'n gat in de boks. 'Zoiets he'j nog nooit geheurd' brult e. 'Kö'j ow den kleine vissersclub nog herinneren den ik zo ongeveer 2000 jaar geleden opgericht heb? Den gif 't nog steeds!'

Wat der an de WALD-spelling veurafging

deur dr. Lex Schaars

A.C.W. Staring, in 1767 geboren op de Bringenborg in Gendringen, was niet alleen dichter; van 'm is ook de eerste Achterhoekse woordenverzameling: *Woorden uit den Zutphenschen Tongval*. In de inleiding op die verzameling schrif e: "Ik was met de spelling verlegen, omdat wij (vreemd genoeg!) voor klanken, in het taaleigen van het zoogenaamde Plat, geen Lettertakens hebben". Maor, hi-j mik 'n eigen – veur ons gevuul ingewikkelde – spelling. Zo onderscheidt e bi-jveurbeeld 'n *āō* (as in praoten) en 'n *īī* (as in biet). Veur de *ö* hef e gekaozen veur een *o* met 'n kleine *e* der baoven; in *WORD* he'k bi-j symbolen gekekken, maor door kon ik 'm niet vinden!

An 't end van de 19e eeuw (in 1895) kump der 'n *Woordenboek van het Geldersch-Overijselsch Dialect* uut. De samensteller dervan is 'n anstendeghe geleerde: prof. dr. J.H. Gallée, dén in Vorden geboren was. Zien "Korte beschrijving der klanken en taalvormen" beslöt 17 bladzieden! Veur de adegheid steet hier 't aoverzicht van de spelling van klinkers zoas Gallée die in zien woordenboek gebruikt:

XVI KORTE BESCHRIJVING DER KLANKEN EN TAALVORMEN.

TABEL DER KLINKERS.

Narrow				Wide		
high	back	mixed	front	back	mixed	front
		o in enclitische woorden bv. en man (een man)				naklinker in ei voorklinker in ie Twentsche o in pet , pen en i in pēt Tw. ō in lōzen , mējen voorklinker in ei
mid		e op het einde in gave, dage enz.	ee in eelt é in drével	a in open lettergreep en aa in dago , gaar ā in gesloten letter- greep dag	e als naklinker in nīet en dier , hier	
low			e in bed , wake			Westel. ō , voorkl. in ei
Halfround				Halfround		
high						
mid	o in dom , dof			ō in stōk	o als naklinker na u in guod (gōd)	ō in hōlter
low	ao in jaor (ut ā)		ū in pūtte			
Narrow round				Wide round		
high	ū in hūlen		ū in vūr	u in uw		
mid	ō in lōven		ō in dōgen			āo in pāoltjen
low	ao in sover (ut ō)					

'n Paar joor later is Gallée een van de oprichters van 't tidschrift Driemaandelijksche Bladen, wat bi-jdragen publiceert aover 't streekeigene in 't Nederlandsaksische taalgebied. In 1903 geven Gallée en G.J. Klokman 'n aoverzicht wat veur spelling in 't tidschrift zal worden gebruikt. 't Blik dat die spelling – gelukkeg – völ eenvoudiger is as wat Staring en Gallée gebruikt hebt. Interessant is hoe de vier klinkers die de spelling van 't Standaardnederlands niet kent en in de WALD-spelling geschreven worden as: ao (praoten), ae (laeven), ö (pötje) en äö (knäök). De eerste drie bunt 'tzelfde: ao, ae en ö. Alleen de äö is wat anders: äo. De WALD-spelling hef door gekaozen veur trema's op en de a en de o umdat dat consequenter is. Die keuze kump dan weer aovereene met wat prof. Jan te Winkel (van de bekende Spelling-De Vries en Te Winkel) in 1890 aanraadden veur de klinker in de Franse woorden coeur en soeur. Behalve 't verschil tussen äö en äo is der grote aovereenstemming tussen de spelling van de Driemaandelijksche Bladen en de WALD-spelling. Zo wördt de Umlaut van a naor e (keske) in beide spellingen niet in schrift angeduud umdat de klinker precies 'tzelfde klunk as in bi-jveurbeeld bes. Dus beide spellingen schriefft keske en niet käske.

Dat beide spellingen zovöl op mekaar lieken, kump veural umdat der nao de Tweede Weerldoorlog in onze streek nog twee commissies spellingsaanbevelingen gegeven hebt. In 1958 hebt de in Etten geboren onderwiezer en dialectschriever G.A. van der Lugt en dr. E.M. Boland spellingsregels gegeven in Archief "De Graafschap". En in 1974 bunt in 't tidschrift De Moespot deur 'n commissie veurstellen gedaon um tot 'n uniforme spelling te kommen. En zo as de Driemaandelijksche Bladen utgangspunt van die beide publicaties gewes bunt, zo hef de WALD-spelling op zien beurt weer goed gekekken naor die aanbevelingen.

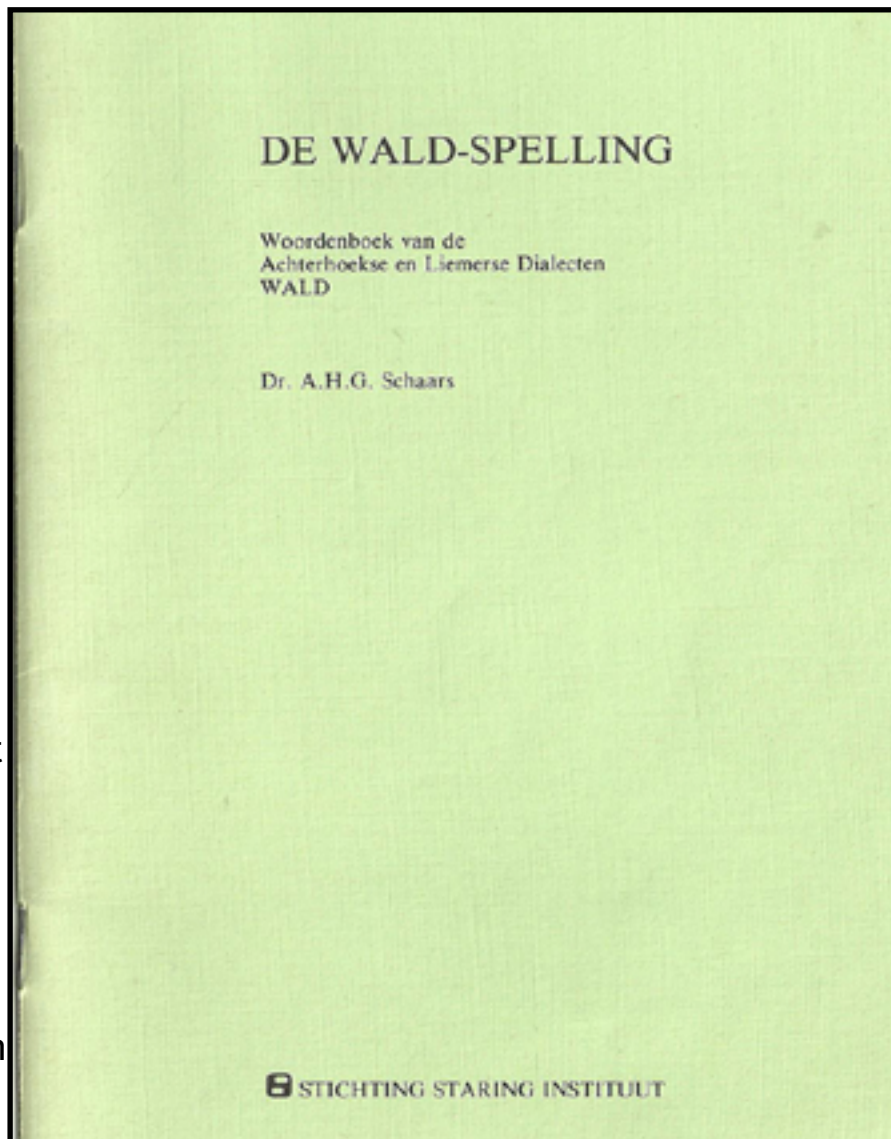
Interessant is in dit geval nog te numen dat Van der Lugt al eerder angegeven hef dat e veurstander van 'n uniforme schriefwieze was. Op 't ECAL wordt correspondentie bewaard van 'm met de Eibargse schriever Hendrik Odink. In de joren veerteg van de veurege eeuw is Odink bezeg met de publicatie van dialectverhalen: Middewinteraovend-vetelsels oet den Achterhook. Hee vrög Van der Lugt um advies veur de spelling. Dat krig e, heel utgebreid en goed onderbouwd – Van der Lugt had de olderwetse onderwiezersopleiding gedaon woorin utgebreid andacht was veur taalhistorie. 't Kan niet anders of 't mot dan ok 'n hele teleurstelling veur Van der Lugt ewes waenn dat Odink gin ge-

bruuk gemaakt hef van al die goeie adviezen. En zo is nargens 'n ae te vinden, maor wel: *beddestea, lèven, begräven en gelèefden!*

Dat ok bekende dialectschrievers niet zomaor de spellingsregels van anderen geaccepteerd hebt, vernem i-j ook bi-j H.W. Heuvel, de schriever van 't mooie boek Oud-Achterhoeksch Boerenleven. Dat boek is in 't Standaardnederlands geschreven, maor der steet ook heel völ streektaal in uut de omgeving van Loorne bie Lochem. In 1927 – 'n joor nao 't aoverlijden van Heuvel – kwam 't uut, Hendrik Odink hef nao de dood van Heuvel 'n deel van 't manuscript bewarkt. Hoewel de spelling van de Driemaandelijksche Bladen al meer as twinteg joor beston, spölt die spelling gin rol, want ook in Oud-Achterhoeksch Boerenleven vi'j heel inconsequente schriefwiezen. De spelling veur de ae klank in laeven is doorvan weer 'n mooi bewies; näöst draegers en zaeien kump veur: règen, lèzen, lèeft, lèe (= "legde"), ze zaên (= ze zegden/zeien"), ze zäait (= "ze zaaien"), slägel, roggemäaiers.

De WALD-spelling bestaat now bi-jnao veerteg jaar. Toen de WALD-commissie, die verantwoordelek is veur die spelling, 'm presenteern op de eerste bi-jeenkomst met de metwarkers van 't WALD ha'j meteen twee kampen: luu die begreppen dat, a'j 'n woordenboek gaot maken i-j niet zonder 'n consequente spelling könt en luu die der niks van wol-len wetten. Vaak umdat ze altied *oa* of *ea* geschreven hadden en now op-ens *ao* en *ae* mossen schrieven, maor ook umdat ze dachten dat eenheid van spelling 'tzelfde is as eenheid van uutspraak. "Ik heb altied huus gezegd en dan mo'k now zeker hoes zeggen!"

A'k now achterumkiek, dan geleuf ik dat in kringen van dialectschrievers de WALD-spelling aardeg geaccepteerd is, maor schrievers die zo af en toe 's 'n streektaalwoord gebruikt, maakt der vaak nog 'n pötje van. Hoe vaak kom i-j de woorden naober en naoberschap niet tegen in 'n Achterhoekse krant, maor dan gespeld met *oa*.

De naam **d'Eigenspraak** löt zien dat dat door gelukkeg niet gebeurt!

deur Joop

De Brexit

Der geet gin dag veurbi-j of mien eigen krant steet der vol van. Zelfs in de Achterhoek editie is 't zo'n betjen 't gesprek van de dag. Wat een paar gekke Engelse mafkezen zoal niet tewaeg können brengen. Driej jaar geleien menen David Cameron, toen premier veur de Conser-vatieve Parti-j in 't Verenigd Koninkrijk, slim te zum um 'n reverendum uut te schrieven met de vraag aan alle stemgerechtigde eilandbewoners of hun land wel of niet bi-j Europa mos blijven. Een domme vraag zo bleek achteraf. Door kwam David C. de andere margen bi-j 't kraejen van de haan ok al heel gauw achter. Dat had e baeter niet können vraogen. Mao ja, now was 't te laat en ha'j 't schaop an 't drieten. Een nipte meerderheid had 'nee' gestemd, met andere woorden: wegwaezen uut Europa, wi-j können onze eigen beuntjes wel döppen.

Dat 't zo uutpakken kwam veur ons 'Vastelanders' niet as 'n verrassing. Immers die Tommies zun alzelaeven al eilandbewo-ners en, eigenwies as ze zun, kieken ze nooit wiejer as 't water um hun hen. Wi-j hier op 't vas-teland harren de indruk dat de meeste stemmers ok niet goed wisten woor 't now precies aover ging. Door kwam nog bi-j dat de vraagstelling helemaal vekeerd was. De stelling was: 'In Europa

blieven: jao of nee?' Door wisten de Tommies wel raod met. 'Nee', natuurlek, zo können ze dat zootje ongeregeld, door in Londen, mooi een hak zetten. Now bi-jnao driej jaar later zit-ten ze nog met de gebakken peren. Zelfs hier, in onze gemudelek Achterhoek, können wi-j de grootste schreeuwillekers aover 't water hen heuren schreeuwen. Dat de grenzen allemaal weer dich motten. Fijn is dat a'j effen naor Anholt wilt een flesken foezel halen, want da's door goedkoper. Dan mo'j 't paspoort weer metnemen en i-j könt op de trugweg gevraagd wodden of i-j nog wat an te geven heb. Weer in- en uitvoerrechten betalen zodat de priezen lekker de pan uutriezen. Jao, dat soort grappen door hollen die Tommies wel van.

Dan he'w 't nog niet gehad aover de grens tussen Noord-Ierland en Ierland. Die twee landen wazzen altied gescheiden deur een potdichte grens. In Noord-Ierland wonen protestanten die bi-j 't Verenigd Koninkrijk heuren en Ierland is een zelfstandig land en hoofdzakelek ka-tholiek. Eeuwenlang was dat haat en nijd tussen beide parti-jen en mosten ze deur een per-manente strijdmacht an de grens utmeka gehollen wodden.

Pas in 1980 kwam der een oplossing veur dat probleem en sindsdien bestaat de grens alleen nog mao op papier en zun de soldaoten truggekeerd naor Engeland. 't Reverendum was nog

gin dag old of de brexiteers schreeuwen 't al van de daken dat den grens weer helemaol dich mos. Dan können ze meka weer lekker de hasses inslaon, de messen worren now al geslepen. Ik vraag mien af hoe dom mo'j waezen um brexiteer te zun?

Now wi-j 't hier toch aover grenzen hemmen; ik heb dat fenomeen altied iets onnatuurleks gevonnen. Natuurlek, wi-j motten grenzen stellen an ons gedrag: wat kan wel en wat kan ech niet? In ons dagelekse laeven lopen wi-j constant tegen grenzen an. Echter dat zun figuurleke grenzen die ons op 't goeie pad hollen en de samenlaeving bestuurboor en aoverzichtelek maken. Mao de echte tasbore grenzen tussen landen vin ik onnatuurlek en hinderlek, baovendien; de aarde is van ons allemaol en niet alleen 'n klein stuksken doorvan. Zo was de grens tussen ons en Duitsland jorenlang 'n hindernis den genomen mos wodden met paspoorten, douaniers, aangifteformulieren en slagbomen. Gelukkig is dat vandaag de dag allemaol veurbi-j en bestaat de grens alleen nog mao uut 'n stippellijntje op de landkaat en ok dat zal ooit vedwienen!

Ok in onze eigen Achterhoek he'w 'n grens den midden deur 't land hen lup. Een natuurleke grens dat wel, namelek de Olde lessel. Ik bun geboren en getogen in Etten, 'n dörpken op de westoever van de lessel ok wel de Strang genuumd en dat heurt bi-j de Liemers. An de andere kant. op de oostoever ligt Terborg en dat is de Achterhoek. Terborg is een groot dorp, mao ze numen zich stad, jao a'j ow niks vebeeldt bu'j ok niks. Etten is en was een dorp van boeren, burgers, bakkers, zangers en andere luj. Dat van die bakkers het te maken met 't feit dat der in 't dorp ooit drij van wazzen en now gin ééne meer, der was gin dreug brood meer in te verdienen, vandoor. Ok ha'j, tot wied in de joren '60, mensen die in hun laevensonderhold veurzagen deur stenen of pannen te bakken op de plaatsleke steenaovens. Ok die zun allemaol vedwenen. En van die zangers, dat slöt uuteraard op 't: Mannenkoor, 't Vrouwenkoor, 't Kinderkoor, 't Kerkkoor, en 't Duvelskoor. A'j niet könt zingen, he'j in Etten niks meer te zuken, vandoor da'k mao naor Ulf vehuus bun. Door zingen ze een deuntje laeger, mao op zien Ulfs met de Strangzangers, ok bes wel mooi. Mao, zoas gezeg, Terborg da's een stad, met mooie winkels, een laan, 'n kasteel en een gebouw met 'n grote toorn wat ooit de paatseleke parochiekerk was. Jao, door wazzen wel 's wat strubbelingen met de buren op de westoever. Zoas den keer dat een paar belhamers uut dat dorp daags veur de kermis hun vogel hadden gejat den ze al triomfantelek met völle hoempapa bi-j de opening van de kermis op de schacht haren gezet. Tegen een losgeld van etteleke kratjes bier was de vogel nog net op tied weer trug.

Ik wet nog dat vlak nao de oorlog Etten 'n eigen krant had. Een maondblad, uutgegeven deur het 'Katholieke Thuusfront' veur de jonges in Indië. De kop van dat krantje wed gevormd deur een getekende skyline van Etten; twee kerktoorns en de möl. Onder den kop ston dan in sierleke letters: 'As Etten het niet had gedaon, dan was Terborg aover de kop gegaon'. Der was altied nog een betjen oldzeer uut de oorlog, toen i-j in Terborg alleen 'n boks konnen kopen a'j een zi-j spek metbrachten, vandoor. Aoverigens hemmen wi-j wiejers nooit las gehad van de Olde lessel as grens, dat wi'k wel effen gezeg hemmen.

En dan dit nog:

Een moeder uut Etten met heur dochttertje van ach joor zun samen an 't boodschappen doen in de supermark in Terborg. Zeg moeder tegen heur dochttertje, die sinds 'n hötjen ok al 'n betjen laezen kan: "as i-j now efkes een pak chocomel haal, dan gao ik bi-j de hadde breudjes kieken". Efkes later kömp 't wichje met twee pakken chocomel trug en legt dat in 't winkelkarretje. Woorop moeder vebaas zeg: "I-j zollen toch één pak metbrengen, ha'k ow toch gevraag?" Dat wil 't deerntjen wel effen uutleggen. "Kiek mam", en ze wis naor de chocomel, "der steet 'halfvol' op 't pak, dus he'k der mao twee metgenomen". Toch fijn um te laezen dat der op de westoever van de Strang toch zukke pientere blagen wonen.

Op de eerste mooie lentedag van dit joor ging mien buurvrouw met eur hundje wandelen aover 't grindpaedje naeven de lessel. Kömp ze 'n chique dame tegen met een onooglek klein en miezerig hundje, mao zo te zien een vrolek beesjen. Ze kommen an de praot aover 't mooie weer en zo. Töt buurvrouw opens an de chique dame vrug: "Is dat hundje van ow 'n rekkel of 'n teefken?" Woorop de chique dame de vraagenstelster nogal vebaasd ankik en op 'n wat bitse toon zegt: "Welnee, dit is 'n poedeltjen!"

Ech woor allemaol uut de Achterhoekeditie van mien krant.

Taal

deur Liesbeth

Taal is stroming
Taal is een rivier
Taal is water
Taal is wind
Zo old as Moeder Aarde
Zo old as de mens
De mens den voedsel zoch langs vruchtbaore paden
Gedreven deur de wind en warme grond
De mens den deelde en ruilde
Bleef rusten nao een lange trek
Langs rivier en bos en vruchtbaore aarde
Met kracht van de arbeid vond hi-j zien eigen plek
Zei 't met zien eigen taal
Zo zien moeders taal ontstond

veurzitter Jan

Beste Eigenspraoker en andere pröttel,

Now de lente is losgebasten en 't ow buten gruu en gael veur de ogen wödt, is der toch niks mooiers as met ow favoriete maondblad lekker in 't zunneke te gaon zitten of – net wa'j wil – op 'n mooi pleksken in de schaduw, um al 't olde ni-js nog 's op ow gemak deur te laezen. I-j könt met mooi weer natuurlek ok de tuin gaon stofzugen, zoas ik laats iemand zag doen. ►

't Blif natuurlek allemaol wel old ni-js. Dat krie'j met 'n maondblad: hier kö'j niet laezen wat der vanaovend op de tillevisie kömp of wat de ni-jste voele streken zun van een bepaold iemand uut Amerika. Van de andere kant mo'j maor denken dat aover de artikelen in disse krant lang is naogedach. De redactie het uren vegaderd, gekonkeld, houweri-j gehad en heel wat kratjes Grolsch veurbi-j zien kommen um 't weer af te drinken, maor now lig der dan ok een produk veur ow woor wi-j allemaol achter können staon.

Töt onze grote vreugde hemmen wi-j eenmaoleg een schriever kunnen antrekken den – ik zol 't haos zeggen – Achterhoeker van zien beroep is. 't Stong al op het velanglieske van mien veurganger um Lex Schaars 's een keer uut te neudegen bi-j de bi-jeenkoms van onze werkgroep. Ik bun bli-j da'k Ben Rouwhorst, maor natuurlek ons allemaol gelukkeg kan maken met het bezuuk van Lex met zien collega Henk Liefstink van 't WALD en ok met 'n mooi artikel aover de historie van de spelling die wi-j proberen te schrijven in ons glossy magazine! Dat glossy mo'j der trouwes eiges maor bi-jdenken en a'j door niet genug fantasie veur heb, striek i-j gewoon 'n dun läögske blanke lak aover ow beeldscherm of iPad.

Dat de luj an de goeie kant van de Olde lessel de Liemersen gin kwaod hart toedragen, he'j al können zien an de paginagrote advetentie die wi-j as redactie hemmen opgenomen in dit nummer. Messchien zun der laezers die ok zin hemmen um 'n allerbastend mooie fietstoch te maken op 26 april. Dan gao ik met de fiets aover Elten naor 't kerkje in Aerdt en wi-j as redactie bieden dit gratis vakantietripje an an wie der maor met wil.

Anmelden bi-j: janverheijen@gmail.com

Wiejers kan'k vas verraojen dat 't kommende vegadering taart gif. Helga is op 8 april jeureg gewes en ok baovengetekende het wat te vieren. Vegaet ok niet op 18 april ow ingevulde vraogenlies **53-A** met te brengen, dan kö'w 't door aover hemmen. Bu'j 'm kwiet of he'j 'm niet gehad, [klik dan hier!](#)

